

SZAPPANOS GÁBOR

APOKRIF TÖRTÉNETEK

Novellák egy hétre

TARTALOM

A SAPKATÖK

A PISILŐGÉP

APOKRIF TÖRTÉNET

EGY MEGDÖBBENTŐ ESET

HAJNAL PÁL KETTŐS ÖNGYILKOSSÁGA

EGY ÁLDOZAT NAPLÓJA

NISZÜROSZI KALAND

Apám emlékének

A SAPKATÖK

A magyar paraszt nem szereti a változatosságot. Minden úgy van jól, ahogy mindig is volt.

A boldogtalan Balcsi bácsiék csak akkor kezdték a disznóvágó szezont, amikor már leesett az első hó, a kést mindig pirkadatkor dőfte a kurta farkú malac nyakába a tarjagos képű böllér, aki ekkorra már mindig megivott legalább három kupicányi papramorgót, ha volt pap a közelben, ha nem, mindig Rozika néni, a háziasszony keverte fakanállal a kifolyó vért, mégpedig évről évre ugyanabban a széles, barna tálban, mindig szalmával pörkölték a disznót, amikor már volt gázpörkölő, akkor is, az orrát mindig a kutyanak vetették, a vér mindig szépen piroslott a vakítóan fehér havon.

Odabent a kiskonyhában Rozika néni mindig ugyanabban a sarokban tisztogatta a kolbász-beleket, a kés tompa élével nyomkodva ki belőlük a bélsarat, ami mindig ugyanolyan büdös volt, a lefcses pesti barátné mindig a hurkabelekkel foglalatoskodott a fateknőben - sós, ecetes, vöröshagymás lében mosta őket -, s közben kavargatta a reménybeli töpörtyűt: a kockára vágott hájat a kormos üstben (a tejet majd csak a végén lötytyinti hozzá, hogy szép piros legyen); délre mindig kész volt a friss pecsenye az áttetsző zsírcafatokkal, s a forróságában a tűz forróságán kívül a disznó testmelege is benne volt még - ezt mindig a kemencében sült búzakenyérrel és savanyú uborkával ették, és a férfiak bőven meglocsolták borral, azzal a gyöngécske, de még szőlőből készült homoki vinkóval. Mire aztán a kolbásztöltéshez fogtak, a kurta délután már estébe hanyatlott, és a csupasz körte sárga fénye szétcsordogált a párás, erős szagoktól nehéz levegőjű kiskonyhában.

Este aztán mindig eljött a nap fénypontja, amikor is a nagy házban, a tágas nagyszobában megterítették a kihajtható lapú hatalmas asztalt, és hét országra szóló tort csaptak, amely a mesebeli lagzikkal ellentétben nem annyira mozgalmas vidámságával, mint inkább az állkapcák egyhangú csattogásával tűnt ki. Közben valamennyi friss zsír mindig megtalálta útját a vén asztal korhadó lapjának egyik szűk repedésén át a fiókban lapuló, több mint száz éves családi Bibliához, amely avas zsír és doh szagát árasztotta volna, ha valaki előveszi és megszagolja. Megvoltak még disznózsírtól izsamós borítólapjai, viszont elől hiányzott a Teremtés könyve, hátul meg a János jelenései. Az ég tudja, mi lett velük.

Balcsi bácsi most éppen az idei első disznóvágás áldozatából készült sűrű, zavaros levest kanalazta; még véletlenül sem akadt benne egy darab zöldség, Rozika néni a sárgarépatól kezdve az utolsó árva zellerszárig mindent kiszűrte belőle. A parasztgyomor csak a lényegét tűri meg magában, Rozika néni a zöldséget a macskák tálkájába rakta, a megsavanyodott tejbe - a zöldet a macskák még kevésbé szerették, mint a gazdiék, csupán a disznóíz miatt fanyalodtak feltűnő bizalmatlansággal pár darab fehérrepa megköstölésére. Akár volt rágnivaló a levesben, akár nem - nem volt, hiszen a cénametéltet nyelni az igazi -, Balcsi bácsi pamacs-bajusza alatt úgy csattogtatta fogait, mintha elmélyülten a levest rágná. A fogai azok aztán jók voltak. Húsz évvel később is, amikor majd nyolcvankét évesen elviszi a gyomorrák, harmincegy foga lesz még, a harminckettediket is süvölvény korában egy csikó rúgta ki. Arra vetett, hogy a víz a ludas a dologban, mert Kunszentmiklóson, ahol a gyerekkorát töltötte, s ahol a víz szinte sós volt, mindenkinek jók voltak a fogai, itt viszont, Szárazbabódon, Rozika néni falujában, ahol édes volt a víz, mindenkié időnap előtt kihullott. Rozika néni szájában is már csak egy-kettő maradt. Mellesleg ezzel függött össze az is, hogy Balcsi bácsi itt még hűségesebb barátja lett a szőlő levének, nehogy ezt az átok vizet kelljen innia, amitől majd' fölfordult a gyomra.

Egy szó mint száz, ez a remek fogazat nagyon megkönnyítette a felejtést Balcsi bácsinak. Mert ha fogatlan volna, mint az asszony, akkor csak mántyogna, csak ürgetné-forgatná szájában az ételt, és a jó kis disznóhúst nem lenne képes elrágni, a disznóhúst, amely különféle alakváltozataiban a legfőbb örömforrást jelentette Balcsi bácsi és Rozika néni boldogtalan, sivár életében.

Negyven esztendeje keltek egybe kurta ismeretség után, és sorban született három gyermekük, akik egyéves koruk előtt mind el is haltak „hörtelen halállal.” Ezek után nem próbálkoztak tovább az utódokkal, meg akarták kímélni magukat a fájdalomtól, több bánatot - úgy érezték - nem lennének képesek elviselni. Viszont a gazdálkodó paraszt már csak olyan, hogy szaggatja az istrángot akkor is, amikor nincsen semmi értelme: Balcsi bácsi és Rozika néni is konok elszántsággal művelte a huszonhat kateszteri hold földet, amit kemény munkájuk gyümölcseként az évtizedek folyamán apródonként összevásároltak. A gürcölés, a test állandó elcsigázása kora tavasztól késő őszig: ez volt a leghatékonyabb módja kurta boldogságuk és hosszú-hosszú boldogtalanságuk feledésének. Mindég holtfáradtan zuhantak az ágyba, nem maradt semmi energiájuk töprengésre és búslakodásra. Télen ellenben más volt a helyzet. Télen koránt sincs annyi munka, mint máskor, de Balcsi bácsiék ilyenkor is ugyanolyan erős szükségét érezték a felejtésnek, mint az év többi szakában.

Erre szolgált a disznótorok sora.

Aznap este is már, amikor levágták azt a bizonyos első idei malacot, amikor még a pesti baráték ott ültek velük az asztalnál és tömték a bendőjüket friss disznótorossal, rendkívüli szótlanúság lett úrrá a társaságon. Mintha előre sejtettek volna valamit. Pedig nem. Nem sejtettek semmit az égvilágon. Esetleg csak érezték, de képtelenek lettek volna megmondani, hogy micsodát. Az az állapot volt ez, amikor az ember a bőrén vagy a zsigereiben észlel valamit, amit azonban nem képes tudatosítani. Ez a társaság azért nem volt képes erre, mert meg sem próbálta. Mással volt elfoglalva. Evett. Ha viszont nem köti le a figyelmüket a már-már rituális táplálkozás, észrevehették volna, amint Rozika néni atyja a nagy ovális, bekeretezett falí fényképről először lopva oldalt pillant Rozika néni anyjára, majd alig észrevehetően összébb húzva busa szemöldökét lenéz a disznótoros asztalra, és tekintete megállapodik a jókora, ötliteres üvegen, amelyben savanyúság van: uborka és sapkatök vegyesen. Az üveg egyelőre bontatlan, mert a társaság még csak a tejfölös és zsírban tocsogó töltött káposztánál tart. Közben az asztallap részében pár cseppnyi piros zsír egy tavalyelőtti disznóból magától megolvad és rápötytyen a Bibliára. A viaszosvászon terítő fölött meg Balcsi bácsi véletlenül hozzákocantja kését a kis egydecis, vékony üvegű, és most éppen üres borospohárkájához - családi szóhasználatban: a „macskacsöngettyű”-höz -, amelyből nagy élvezettel iszogatta a pici fröccsöket. És a macskacsöngettyű feltűnően tompa hangot ad, ahelyett hogy - mint egy kis karácsonyi csengő - vidáman megcsendülne. Balcsi bácsi egy minutára leteszi a kést, nem tudja, mi a furcsa a hangban, aztán elkezdi ádáz küzdelmét a tányérján terpeszkedő utolsó darab káposztával.

Amikor végeznek a káposztával, terítékre kerül a tepsiben sült hurka, kolbász és krumpli. Rozika néni most szedi le a gumival lekötött dupla celofánt a nagy üvegről, és csak most veszi észre, hogy a savanyúság leve egy kissé zavaros. „Biztos valamit rosszul csináltam az eltevésnél” - fut át az agyán. Kicsit bele is szagol, de csak diszkréten, hogy észre ne vegyék. Az illatával semmi hiba...

Másnap reggel, amikor búcsúzkodnak a pestiek, mind a négyen - a vendégek és a vendéglátók - eléggé rossz bőrben vannak. Halászápadtak, Balcsi bácsi kövér orcáján kiüt a hideg verejték. Amikor a pestiek kilépnek a kapun, és elindulnak gyalog a távoli vasútállomás felé, a faluközpontban megszólal a református templom harangja. Mintha félrevernék, de nem, alighanem csak a sűrű ködtől hallik ilyen tompán. Ha tűz nincs, mint ahogy nincs, nyilván temetnek valakit. Balcsi bácsi és Rozika néni visszaballag a házba, és nekilát fröstökölni. A firhang a konyhában félig el van húzva, a tejfehér köd fénye megvilágítja Balcsi bácsi képét, amely így még sápadtabbnak látszik.

Ugyan mi mást fröstökölnének, mint friss disznótorost? Most azonban a változatosság kedvéért töpörtyűt falatoznak, s hozzá bőséggel vesznek a tegnap megbontott savanyúságból. Mi tagadás, nehéznek érzik a gyomrukát, amit természetesnek tartanak; ha nem ettek volna annyit tegnap, azt is lehetne hinni, hogy a gyomruk pszichoszomatikusan előre fáj a jövődő megterheléstől.

Balcsi bácsi hirtelen abbahagyja a töpörtyűzést - éppen szúrta volna bele a tót kés hegyét az asztal közepén álló tálban pirosuló szemek egyikébe -, és mélyet böfönt. Mintha egy hasbeszélő imitálná a böföntést. Majd leteszi a kést, bizonytalanul föláll, és húsos kezeivel megtámaszkodik az asztal két sarkában. Aztán az ajtóhoz támoľog, fölrántja, és a fröstököt egy az egyben az ajtótól másfél méterre kezdődő szőlőlugas első tőkéjének a tövébe teríti, komposzt gyanánt.

Már másodszor jártak az orvosnál, enyhe émelygésre, olykor hányásra, állandó szorulásra, verejtékezésre panaszkodva. A doktor - ismerve őket - másodszor is csak azt mondta, hogy fogyasszanak sok-sok savanyúságot a disznótoroshoz, sőt, hogy egyenek könnyebb étkeket is. De mint a falra hányt borsó, annyit sem ért az intelem. Hisz épp ez volt a mértéktelen disznóevés önsorsrontó-boldogító filozófiája: zabálás, nehéz gyomor, szorulás; nagy vedelés, bódulat, émelygés; aztán az áldás, a megkönnyebbült sóhajok, a hálaadás a cúgos reterát magányában, vagy a gyomortartalom fölszabadító ürítése a lugas tövébe vagy a ganédombra. És megint előlről...

Mindez egész embert kíván. Akinek a belsősegei önző módon maguknak követelik a figyelmet, az nem képes bánykódni, meghallani a titkon müzlire és gyümölcsre vágyó, eltompított lelke finom, suttogó szavát. Balcsi bácsinak persze fogalma sem volt, hogy a müzlit eszik-e vagy isszák, de ha megkóstolta volna, prüszkölve kiköpi és dohog, hogy miért adnak neki ilyen pendelyeseknek való csócsát.

A doktornál tett másodszori látogatás után három nappal már mindketten cefet rosszul érezték magukat. Mit volt mit tenni, diétára fanyalodtak. Elhatározták, hogy egy álló napig nem esznek egyebet, csak savanyúságot. Az ötliteres üveg tartalma, amelyet már egy hete pusztítottak, jócskán megcsappant: nagyjából a háromnegyedét megették az uborkának és a sárga sapkatöknek. Arra gondoltak, a kúra akkor teljes, ha megisszák a levet is - jó ecetes volt, majd az segít. Még csak az imént fogtak neki a savanyúság-reggelinek, de máris olyan heves émelygés fogta el őket, hogy abba kellett hagyniuk. Rozika néninek újra feltűnt, milyen zavaros a lé, mi több, az volt a benyomása, hogy az üveg alja felé haladva egyre zavarosabb. Most már nemcsak hogy zavaros volt, hanem kezdett egyre inkább tejes árnyalatúvá válni.

Balcsi bácsival forogni kezdett a világ. Felnézett a konyhai faliórára, és meredten bámulta-bámulta, hogy így, tekintetét egy szilárd pontra szegezve, megállítsa maga körül a konyha táguló mikrokozmoszának galaktikus pörgését. A pörgés csak lassult, de nem állt meg,

ellenben az óralap ön maga vizuális megsokszorozódásának koncentrikus középpontjává lett, amely körül a sok-sok, belőle különvált szellem-óra forgott - az óramutató járásával ellentétes irányban. Ez a kétféle pörgés-forgás annyira megviselte Balcsi bácsi egyensúlyszervét, hogy az felmondta a szolgálatot. Az eszméletvesztés előtti utolsó pillanatban Balcsi bácsi agyába valami különös előérzettől terhes kép villant: egy gyanúsán széles szájú, rücskös bőrű és guvadt szemű királyfi félelmetesen tekergő kolbászkígyón lovagolt.

Balcsi bácsinak szerencséje volt, hogy a puha Rozika néni felé dőlt, különben csúnyán megütötte volna magát a kövezeten. Kis híja volt, hogy Rozika néni kétdimenzióssá nem lényegült, de ruganyos zsírpárnái révén gyorsan visszanyerte eredeti alakját, és rögtön ura élesztgetésébe fogott. Próbált belediktálni egy macskacsöngettyűnyi ecetes lét - nem lévén tisztában az ok-okozati összefüggésekkel, nem tudta, hogy most a mindig is kétes eredményű „kutyaharapást szőrivel”-gyógymódot alkalmazza. Balcsi bácsi majd’ megfulladt a cigányútra ment létől, mindenesetre föl pattant a szeme, és szörnyen köhögni és krákogni kezdett.

Mikor kissé magához tért, Rozika nénivel vadul nekiestek a savanyúság maradékának, mintegy az előre menekülést választva a józan belátás helyett. Pillanatok alatt eltüntették az üveg tartalmát - legutoljára egy sapkatök maradt az üveg alján.

Ekkor megilletődötten szemlélni kezdték a sapkatököket. A jellegzetes alakú tök úgy festett, mint egy sekély vizű medencében leszállni készülő repülő csészealj - az volt benne a furcsa, ahogy mozdulatlanul lebegni, levitálni látszott a víz színe fölött... De mivel nem hiszünk a lehetetlenben, kénytelenek vagyunk földhözragadt módon fogalmazni, úgy, ahogy Balcsi bácsi meg Rozika néni is fogalmazott volna: azt mondták volna, hogy szerintük a sapkatök valamin fekszik - no, nem a három-négyujjnyi lé színén, mert az újfent a lehetetlen birodalmába tartozik, hanem példának okáért valami szilárd dolgon.

Nem sokat tanakodtak magukban a jelenségen, Rozika néni a tettek mezejére lépett: kövérkés ujjjaival belenyúlt az üvegbe, hogy fölemelje s kivegye a tököket. Kurta termetű lévén, a végtagjai is kurták voltak - a könyökét is elnyelte az üveg szája.

És ahogy kiemelte a tököket, mi tárult a szemük elé?

Egy varangyos béka!

Teljes életnagyságban, de még annál is nagyobbnak sejtett, ahogy ott a lében elnyúlt. Csupán a feje egy része állt ki belőle, a guvadt szemekkel, valamint két hátsó lábának a sarka. Nyitott, eredetileg ragyogó sárga szemeit, amelyeknek recehártáján talán még most is megvolt a halál előtti pillanatok képi lenyomata, valami fehéres, hártyaszerű réteg borította. Kicsit hasonlított a tükörtojás sárgájára, amelyre szorgosan kanalmazgatták a zsírt. Olybá tűnt, mintha meg akarná ígézni rejtekhelyének fölfedezőit - mint kígyó az áldozatát.

Szó, ami szó, undorító, csúf jószág volt - kivált így döglötten. Amikor még él, a bőre akkor sem a legvonzóbb látvány: egész porhüvelyét vastag, szemölcszerű rücskök borítják, színe sötét barnásszürke, és határozatlan foltok éktelenkednek rajta. Így viszont, döglötten, amúgy is bizonytalan színű bőre még ocsmányabb, ember legyen a talpán, aki képes megállapítani, melyek rajta a hullafoltok. Tény és való azonban, hogy több mint fél esztendei pácolódás és préselődés után sokat veszített eredeti színéből: fakóbb lett - ami úgyszintén nem vált előnyére; „természetes” színének részbeni elvesztése, ha lehet, még rútabbá tette. Nem minden logika nélkül az ember arra gondolhatott, hogy a fakó árnyalat bőre alapos kilúgozódásának a következménye, ami együttjárhatott a rücskeiben tárolt csípős, mérges váladék kilúgozódásával is...

Rozika néni óvatosan letette a tököt a viaszosvászon abroszra, mintha attól félne, hogy a béka ki talál ugrani az üvegből, majd belátva, hogy ez az eshetőség kizárt, két kézzel megfogta az üveget, és kicsit meglötyögtette az alját. A jószág, akárha egy pillanatra fölserkent volna örök álmából, előre-hátra csúszkorált hol a mellső, hol a hátsó lábaival támasztva meg magát az üveg falánál.

Miután végképp meggyőződött róla, hogy az állat döglött, letette az üveget, és az urára emelte a tekintetét. Balcsi bácsi olyan mélyen nézett a szemébe, mint még soha házasságuk hosszú évtizedei alatt. Akkor nézhetett így utoljára, amikor legénykorában először kocsikázott el Rozika néniék portája előtt, és elkapta egy bakfis mosolygós szemének huncut pillantását.

Balcsi bácsinak az utóbbi napokban sokat szenvedett gyomra nagyot fordult. Nagyon nagyot.

A PISILŐGÉP

Csupán az egyszerűség kedvéért neveztem el így, hiszen se nem pisilt, se gép nem volt. Kezdetleges téglá- és fémtákolmánynak, egyfajta vezetéknak lehetne mondani, aminek a „száján” ha belepisiltem, a csordítmány a végén jött ki, a ganédomb tövében, úgy tíz méterrel odébb, de csak légvonalban, merthogy a pisilőgépet nem egyenes vonalban építettem öreg-anyámék háza szögletétől, a padláslépcső aljától a ganédombig, hanem kénytelen voltam megkerülni vele a baromfiudvar közbeékelődő sarkát. Ilyenformán a szerkezet majdnem végig a baromfiudvar kerítése mentén, attól jó húsz centire haladt, s csupán a baromfiudvar másik sarkánál vált el a kerítéstől, és ment egyenesen a ganédombig.

A vezetéket hat hosszú vascső, két kiszuperált csirkeitató vályú meg egy könyökcső alkotta. A vályúk közül az egyik a baromfiudvar két sarka közti szakaszra került, a sűrű málnás mellé, amely hagyományosan a levágásra ítélt baromfiak vesztőhelye volt; a másik a pisilőgép utolsó előtti alkatrésze lett, az, amelyet a későbbiekben lemoshatatlan gyalázat ért...

A csőrendszer természetesen nem a parasztudvar porában tekergett, az undok csúszómászók prédájául, hanem a levegőben, ugyanis minden cső-cső, illetve cső-csirkeitató vályú-illesztés alá építettem egy téglatalapzatot, ami egyúttal azt is lehetővé tette, hogy a szerkezet lejtését is megtervezsem: a gép szája körülbelül hetven centi magasan volt, hogy könnyűszerrel belepisilhessek, különösebb hajlongás nélkül, az utolsó cső vége pedig már két téglá híján leért a földre a trágyadombnál.

A téglalábazatokra kerülő cső-illesztéseket magam fabrikálta kis faékkal támasztottam meg, nehogy leguruljanak, ha földrengés támadna. Meglehet persze, hogy néhány erősebb szélcsöndést sem bírtak volna ki, de erre nem is gondoltam, hiszen az augusztus teljesen szélcsöndes volt.

A szerkezetet a baromfiudvar kerítése mentén többé-kevésbé biztonságban tudtam, csupán az utolsó szakasza - a baromfiudvar másik sarkától a ganédombig terjedő - töltött el egy csöpp aggodalommal, nem szerettem volna, ha valami durva fizikai hatás éri, de hát mindenkinek a lelkére volt kötve, aki csak betette a lábát a portánkra, nehogy a közelébe merészkedjen, mert még véletlenül kárt tenne benne.

Hogy a nagydolgaim elvégzésének helyszínéül miért a háztáji kukoricást választottam a baromfiudvar közepén álló reterát helyett, és hogy a kerítéstől miért jó húsz centi távolságra telepítettem a gépezetet, annak egyazon oka volt: a négyéves agresszív kakas.

Ez a vénség - egy cézár és egy pojáca keveréke - nem elégedett meg a baromfiudvar uralkodói tisztével, hanem mindazt a területet, amit belátott (a gazdasági udvar legtávolabbi fertályait), a saját fennhatósága alá tartozónak tekintette.

Nyaktollazatát felborzolva nemcsak annak támadt neki, aki belépett a baromfiudvarba, hanem mindenkinek, aki túlságosan közel merészkedett a kerítéshez. Így szegény jószágot rendkívül megviselte a pisilőgép építése, hiszen ez alatt a három nap alatt az iszonyú hőségben állandóan vívta ellenem szélmalomharcát. Messziről szokott rohamozni, s csámpás futása közben máskor békésen oldalt fittyedő hatalmas, sápadt taréja úgy lengett szederjesen jobbra-balra, mint Don Quijote sisakján a tollavesztett forgó. Futása végén menetrendszerűen befúrta csökönys fejét a drótkerítés rombuszforma nyílásába, és csak komoly küzdelem árán tudott kiszabadulni a fölborzolt tollazat miatt - aminthogy a szigonyos nyílhegyet sem

lehet egykönnyen kiráncigálni a sebből. A hiábavaló küzdelem annyira kimerítette, hogy rendszerint ájultan rogyott össze. Szétterültek hosszú, mélyfekete, kékesen csillogó faroktollai, de ahelyett hogy okult volna sorozatos sikertelenségéből, egészen megvadult, és dühe immár az őrjöngésig fokozódott. Szegény öreganyámék, nem lévén olyan mozgékonyak, mint én, a reterátot használták, és kénytelenek voltak egy söprút magukhoz venni, hogy védekezzenek a kakas szakadatlan támadásai ellen. Ráadásul dédőreganyám volt az, aki ennivalót meg vizet szokott vinni a baromfiaknak, és aki este becsukta őket az ólba. Hallottam is többször, amint pöröl a kakassal: „Az anyád úristenit, el ne verj má’ a lábomrú’! Hogy a tűz égesse le a húsodat! Pusztútá’ vóna el a tojásodba, hogy ki ne kelhetté’ vóna!” Hiába volt nála a jó ciroksöprű, a kakas csak megelégedett a módját, hogy belecsíphessen hártavékony bőrű lábszárába, amely a pisilőgép elkészültekor már csupa seb volt.

A gép avatása nem ment éppen könnyen. Annyira elfogott az izgalom, hogy minden szervem görcsbe rándult, és úgy is maradt. Hiába ittam meg a reggeli fél liter teámat, s még rá egy jókora ibrik artézi vizet. Egy darabig bánatosan lődörögtem a pisilőgép körül iszonyú terhemmel, aztán nagyanyámnak támadt egy ötlete: azt javasolta, hogy menjek be a tehénistállóba, és nézzem-hallgassam-szagoljam, ahogy az üszők meg az egy szem bika csordítanak, attól biztosan megjön az ingerenciám. Hozzátette, hogy annak idején, amikor még lovakat tartottak, és valamelyik nem tudott pisálni, azt bevezették az istállóba, ahol az ammóniaszagtól meg az egyéb ingerektől garantáltan beindult a dolog. „Igen, de én nem vagyok ló!” - méltatlankodtam, aztán engedelmesen mégis bekullogtam az istállóba. Az összes trágyaszag közül a tehéntrágyától idegenkedem a legkevésbé - ez még töményen is sokkal elviselhetőbb, mint a csirke- vagy a disznótrágya, és valóban: ahogy néztem az ujjnyi vastagon csobogó sugarakat, vagy mert fojtott békakuruttyolást véltem hallani a hasam tájéka felől, feszítő nyomás formájában megjött, amit már annyira vártam. Alig bírtam kiszaladni az istállóból - túlterhelt hólyagom miatt nehezemre estek a heves mozdulatok -, és mire odaértem a pisilőgép szájához, úgy rémlett, már a bögyöröm előkapása is végtelen hosszú ideig tart.

A folyam percekig áradt belőlem, és a pillanat ünnepélyességét még a kakas is érzékelhette, mert látva üdvözült képemet, átmeneti fegyverszünetet hirdetett. A gépszerkezet első alapos átmosása után egészen elpilledtem. Rövid pihenő után gondosan ellenőriztem az illesztéseket, de sehol sem bukkantam szivárgás nyomára. A pisilőgép működött.

A következő napokban fokozatos változás következett be az időjárásban. A hónap mind ez idáig nemcsak hogy rendkívül forró volt, hanem száraz is. Eddig csupán a határ volt sárga a rengeteg elszáradt terménytől, az ég boltozata viszont búzavirágkék, mostantól fogva azonban napról napra párásabb és nehezebb lett a levegő, és lassan besárgult az ég is, a napfény mintha megsűrűsödött és cseppfolyóssá vált volna.

Dédőreganyám odabent feküdt a dunyha alatt, nemigen tudott lábra állni, mert a kakas teljesen összecsípte. Viszont a gonosz jószág sem volt már akkora nagylegény, többet hevert a romos kocsiszínbén, az árnyékban, mint amennyit támadott meg a tyúkokat búbolta. Az összes szárnyas nyitott csőrrel szedte a levegőt, hegyes nyelvük tikkadtan rezgett, nem volt kedvük a léha szerelemhez.

A tömörsárga fényárból nézve a fekete árnyékok majdhogynem kéknek hatottak - a pisisárga különös, komplementer színe volt ez, olyasféle, mint a kakas faroktollainak a kékje. Messziről egy nagyobb árnyék, például egy házé, olybá tűnt, mintha fekete lyuk volna, amely minden fényt - egyáltalán: mindent - elnyel.

Úgy tettem, mintha mit sem sejtene, mintha a pisilőgépet az örökkévalóságnak építettem volna, ápoltam, gondoztam, javígtattam jó gazda módjára - és használtam derekasan. Még késő este is, külön élményt jelentett a párás, bolyhos csöndben elhallgatni, ahogy a folyadék végigkotyog a csöveken, a fordulókon, az apró bukkánokon. Augusztus 29-ére virradó éjszaka akárha esengett volna hozzám: alkotójához, gondozójához, kedveséhez. „El kell válnunk egymástól - vigasztaltam utána -, vissza kell mennem az iskolába, de nyugodj meg, jövőre újra eljövök, és egész nyáron csak beléd pisilek!” Pedig tisztában voltam vele, hogy ebből semmi sem lesz. Így szokott ez lenni az egynyári játékokkal: valami mindig pusztulásba dönti őket - egy őszi vihar, egy feledékeny mozdulat, egy kíváncsi állat vagy maga az idő, amely a legnagyobb ellenségük. Az ő idejük sokkal gyorsabban pereg, mint más tárgyaké, az idő méhéből számukra csak romlás születik.

Halk párbeszédünk szinte romantikus keretek között zajlott: telihold volt, s a nedves levegő miatt az égi lámpásnak akkora udvara támadt, hogy a fél égboltot betöltötte derengésével. A lugasok alatt öreganyám végig estikét ültetett, s a virág most ontotta magából a szerelmes bűcsű hangulatához illő, bódító illatát...

Amikor rekedten megszólalt egy béka, bementem lefeküdni.

Nehezen jött álom a szememre, sokat forgolódtam nyugtalanul, s csak mikor már pitymallott, szenderedtem el.

Harmincadikán, az elutazásom előtti napon, mikor kora reggel rövid, zaklatott álmomból fölserkentem, a kialvatlanok fokozott éberségével megcsodáltam a hűvösben meleg párát pöfékelő ganédombot a vörös tojássárgája színű, jókora napkoronggal a háttérben. A pisilőgép csövei még harmattól gyöngyöztek, bár vékony csíkokban már kezdett lecsurogni róluk - a többi hamarosan a nap szívja fel. De most még, a pokoli hőség kirobbanása előtti órában, amikor a harmat válogatás nélkül mindent befed, élő és élettelen dolgot egyaránt, a pisilőgép mintha a természet része lett volna, mintha az ő sorsát is a természet örök rendje szabta volna meg.

Amint a levegő nehéz, forró miazma lett, felszívódtam a ház hús falai közé, s csak akkor léptem ki rövid időre a cseppfolyós fénybe, ha csurrantanom kellett. Úgy elszédített a hőség, ha pár percig álltam a napon, pimpallómat a gép szája felé irányítva, hogy azt fontolgattam, beviszem a házba a padláslépcső harmadik fokán álló, régi totya, pohos bilit, amelyben negyvenötben az itt elszállásolt oroszok bort hoztak maguknak a szomszédból, anélkül hogy előbb gondosan kimosták volna az üköreganyám után, aki rendeltetésszerűen használta... De végül is megembereltem magam, mert arra gondoltam, nem lehetek ilyen szószegő, s nem hagyhatom cserben a gépet, miután éjjel örök hűséget esküdtem neki.

Nem ismerek kellemesebb dolgot, mint egy tikkasztó nyárdélutánon őseink vastag falú vályogházának félhomályos, csendes szobájában leheveredni a hús ágyneműre, azzal a tudattal, hogy odakint ilyenkor elviselhetetlen a létezés. De arra már nemigen jut időnk, hogy sajnáljuk is azokat, akik ennek ellenére mégis kénytelenek odakint tartózkodni, mert hamarosan elnyom a buzgóság, altatódalként az apró ablak két táblája közé szorult légy szórványos, halk zümmögése szolgál, s mielőtt lecsuknánk szemünket, a falon függő üköreganyánk múltat és jövőt összefogó tekintetéből merítünk erőt a délutáni kis halálhoz...

Aztán három óra múlva, fél hétkor, amikor fölserkenünk, oly pihentek vagyunk, mint amilyenek a frissen föltámadottak lehetnek. Míg aludtunk, a sötétség alattomosan tovább szövögette hálóját a délkeleti fekvésű szoba zugaiban, és fekete ruhás üköreganyánk fényképéről már

csak az arc oválisa világít. Kísértetiesen nyugodt ez a perc, és mi rendkívül éberek vagyunk, mint a nappal alvó, s alkonyattájt portyára induló apró, vérszomjas állatok, s a jövőendő préda előre megdobogtatja kicsiny szívünk.

És csak amikor már túl vagyunk a föltámadás első izgalmán, jövünk rá, mennyire teli már a hólyagunk, amely most, hogy elkezdünk mocorogni, egyre jobban feszít.

Föltápaszkodtam, és a konyhában Fekete János bácsit találtam, a napszámosunkat, aki a vége felé járt a falatozásnak: kenyeret, szalonnát és frissen szakasztott, méregerős cseresznye-paprikát evett virtuóz technikával: bal kezének tömpe, hátrahajló hüvelykje és mutatóujja közt a szalonnát tartotta, a nagy- és gyűrűsujja között pedig a karéj kenyeret. Jobbjában a baljós kinézetű, szablya alakjára emlékeztető, vastag pengéjű bicskáját fogta, amely - mikor beléptem - még ha zsiros volt is a szalonnától, vörösen megvillant a félhomályban, megerősítve azt a réges régi szóbeszédet, mely szerint János bácsi még az „ánti” világban egyszer úgy összeszólalkozott a pusztán valamelyik haragosával, egy másik juhással, hogy a bicskáját is beléje mártotta, és szegény flótás föl sem kelt többé. Azóta elő-előfordul, hogy amikor erőszakkal kiontott vér készül folyni valahol János bácsi közelében, a bicska mint sokat tapasztalt, érzékeny műszer e különös fényvillanásokkal jelzi előre.

Tény, hogy a bicska jóval éberebbnek tetszett, mint a gazdája, lévén hogy János bácsi nemcsak a falatozás, hanem a második félliter bor végén is járt, ami rendes körülmények közt meg sem kottyant volna italhoz edzett szervezetének, csak hogy ma egész nap kint kapált a szőlőben, úgy hogy a munka meg ez a kuka forróság kiszívta minden erejét. Hozzá kell tennünk azonban, hogy János bácsi két félliter után nemigen szokta abbahagyni, nem véletlenül kezdte így egy helybéli poéta egyik zsengéjét, a *János bácsi* című elbeszélő költeményét, a dolgok közepébe vágva:

*Úgy szereti a bort, majdnem meghal érte,
Ezalatt mindenki János bácsit értse.
Mikor csak teheti, éjjel-nappal iszik,
Sokszor hazafelé lepedőben viszik.*

János bácsi egyelőre nem gondolt a hazamenésre feleségéhez, a nagy szájú és nagy valagú Böske asszonyhoz. Sokkal inkább vonzotta a baromfiudvar mögött, a góré mellett tornyosuló szalmakazal napsütötte oldala, ahova evés után bizonytalan mozdulatokkal leterített egy régi, vastag posztóból készült, cefet nehéz, szürke tűzoltókabátot, s azzal úgy, ahogy volt egész nap - egy szál fekete klotgatyában és viharvert juhászkalapban - leheveredett tovább iddogálni a még mindig mérgesen tűző napra.

Még ekkor sem sejtettem semmi rosszat. János bácsi a hőségtől meg az újabb meg újabb félliterektől, amiket öreganyámtól kérincsel, úgy izzadt, mint a ló, és egyre összefüggéstelenebbül dörmögött, de teljesen ártalmatlannak látszott. Egy darabig meg is feledkeztem róla, aztán mikor kicsit később a szalmakazal tájékán jártam, esküdt ellenségem, a kakas módszeres hergelését követően, észrevettem, hogy János bácsi kalapját a szemére húzva horkol.

Nyaranta öreganyámék udvarán volt az alkonyak egy rövidke szakasza, amikor egyszerre volt jelen a nappal minden mozgalmassága meg a közelgő éjszaka fuvallata; dődőreganyám általában a még mindig éhes, rikácsolva tiltakozó baromfiakat igyekezett beterelni az ólba, és egyfolytában szidta őket, mint a bokrot; öregapám trágyázott a bögő marhák alól a nyikorgó talicskával, öreganyám meg vitte a két nehéz vödör csávját a disznóknak, s azok sivalkodtak és marakodtak, mintha napokig éhkoppon tartották volna őket. A kutya meg csak hogy nagyobb legyen a felfordulás, torkaszakadtából ugatta hol a disznókat, hol a tyúkokat. Ezúttal annyi

volt a különbség, hogy öregapám etette a disznókat, és öreganyám hadakozott a baromfiakkal - dédöreganyám agyongyötört lába miatt veszélytelenebb dologgal foglalkozott: a macskák tálkájába öntött ki egy kis tejet, és ciccentve hívta őket.

S ha valaki nem süketült meg ettől a hangzavartól, az hallhatta, hogy a kertből megszólal egy-egy tücsök, és ha odafigyelt, a bőrén érezhetett valami selymes, simogató légáramot is, amely nem valamely világtáj felől érkező szellő volt, hanem csupán az éjszaka leheletnyi finom üzenete.

Ebben a nappal és éjszaka közötti kényes egyensúlyi szakaszban az ember hajlik arra, hogy különös színben lásson teljesen hétköznapi dolgokat is. Én az istálló ajtaját támasztottam, és egészen elmerültem ennek az estéli idillnek a szemlélésében; minden érzékszervem a legjobbat nyújtotta, olyan voltam, akár egy hatalmas, ragadozó macskaszem. János bácsi, aki eddig úgy hevert, mint akit agyonvertek, most kezdett éledezni, először csak gyanítani lehetett a félhomályban, hogy mozog - valahogy úgy hullámozott a teste -, de aztán tápáskodott fölfelé, és miután sikerült két lábra állnia, síkvidéki matrózlépésben megindult a kutya felé, s már előre dörögött neki, merthogy az ebeinkkel mindig rendkívül jó viszonyban volt. A kan korcs azonban most nemigen óhajtott szóba ereszkedni vele, mivel teljesen lefoglalta az oldalára állított evőedényével, a piros zománcos lábossal való suta önkielégítés - szegény társtalan állatot annak idején elmulasztották kiheréltetni Tillingerrel, az állatorvossal. Ahogy János bácsi megszólította, fölnézett rá bánatos, zöld szemével, de aztán lesütötte, és folytatta kilátástalan tevékenységét. Ekkor szólalt meg bennem a vészcsengő. Most jöttem rá, milyen közel van az öreg a pisilőgéphez. És mintha kitalálta volna a gondolataimat, csak hogy engem bosszantson, még közelebb támolygott hozzám. Kalapja fel volt tolódva sápadt homlokára, amely sose látott napot, s ködös tekintete elárulta, hogy nemigen látja, mi húzódik előtte. És íme, akkor történt, hogy klotgatyája bal szára alól előszedett valami kis, hősiesebb napokat is látott semmiséget (tizenkét gyermeket nemzett), és alig fél méterre a pisilőgép utolsó előtti alkatrészétől - a második csirkeítató vályútól - nekiállt pisálni. Nem összefüggő sugárban pisált, hanem löketekben, ahogyan a disznók szoktak. Nem *belepisált* a gépbe - ami bocsánatos bűn lett volna -, hanem *lepisálta*. S ahogy egy-egy löket vizelet végigszántotta a vályút, az olyan volt számomra, mint megannyi korbácsütés a hátamon. Majd miután végzett, ment volna előre, ki tudja hova-merre, és annak rendje és módja szerint egyenesen belegyalogolt a vályúba, és kirúgta a helyéről. Ő maga - végtelen szerencséjére - a puha, meleg trágyadombra, egyszersmind mély álomba zuhant.

Bénultságomból csak most ocsúdtam, valahogy meglódulhatott az idő, a Föld zöttyenhetett egy nagyot előre a tengelye körül, vagy mit tudom én, mert utána pillanatok alatt zajlott le minden: először a sérült gépre vettem a tekintetem, és iszonyodva láttam tágra meredt szemmel, hogy a kirúgott vályú előtti csőből sűrű, sötétbíbor folyadék csordogál: vér.

Vérzik a pisilőgép.

Aztán - vagy inkább ezzel egyidejűleg - egyszeriben súlyos csönd ereszkedett az udvarra: a baromfiak elhallgattak, szegény kutya sem vinnyogott, belátta, hogy a lábos nem tüzes szuka, a disznók pedig tőlük szokatlan visszafogottsággal zabáltak. És ahogy a csönd hirtelen leereszkedett, úgy szakadt a nyakamba teljes súlyával az éjszaka.

Vérzik a pisilőgép.

Rohantam ki a külső kertbe az éji sötétben, behunyt szemmel is tudtam volna az utat. Csak a langyos homok, amin szaladtam, az nyugtatott meg egy kicsit, meg a mozdulatlan, balzsamos levegő. Meg sem álltam a szőlőnket szegélyező meggyfasor második tagjáig, a „kan” meggyfáig. Azért neveztük kannak, mert sokkal nagyobbra nőtt, mint a társai, vastagabb törzse és ágai voltak, mint amazoknak, lombozata ritkásabb, és jóval nagyobb üvegmelegszemek nőttek rajta - ugyanakkor jóval kevesebb is, mint a társain. Erre a fára másztam föl most, úgy éreztem, el kell vonulnom az emberektől, hogy földolgozhassam magamban a történeteket.

De sehogyan sem sikerült racionális mederbe terelni a gondolataimat. Hol a szélcsőndben túlságosan gyakran és rendszertelenül megzörrenő kukoricalevelek keltettek ősi félelmet bennem, hol a dunaújvárosi kohónak az égre vetülő vörös fényeit véltem a gyehenna tűzének, mindenesetre teljesen megközelíthetetlen maradt az a tény, hogy a pisilőgép vérezni tud. Csak keringtek gondolatfoszlányaim a megmagyarázhatatlan körül, mint foszlott szárnyú éjjeli lepke a gyertyaláng körül.

Míg a dolgon rágódtam, a láthatár mentén körös-körül szárazvillámok cikáztak - a sík, amelyen a kan meggyfa magasodott, olybá tűnt, mint egy kör alakú, irdatlan bástya, amelyet minden oldalról hevesen ostromol az ellenség.

A meggyfán kívül a telihold volt az egyetlen valóságos dolog, amibe kapaszkodhattam, s a kapocs közöttünk az a folyékony fénynyaláb, mely akkor vált láthatóvá, hogyha hunyorogni kezdtem a holdtányér felé.

Nemsokára megnyugodtam, de mivel régóta moccanatlanul ültem az ágon, az volt az érzésem, hogy én is a fa világának a részévé váltam - fagombává vagy megszáradt gyantafolyássá -, és hogy ha megmozdulok, jóvátehetetlenül megbontom a természet egyensúlyát, s az üvegszerű levegő szilánkokra törik körülöttem.

Nagy elszántsággal végül is sikerült legyűrni ezt a dermedtséget, és mikor kísérletképpen behajlítottam a jobb kezem kisujját és megkapirgáltam a fa durva kergét, megtört a varázs.

Egy macska ügyességével nesztelenül lemásztam a fáról, visszaosontam az udvarra, s közben duzzogtam kicsit, amiért senkinek sem tűnt föl a hiányom - már akkor is igazi lelki ínyenc voltam: tudtam, hogy az önsajnálata a legédesebb érzés.

Már legalább tizenegy óra lehetett, de fogalmam sincs, az idővel teljesen hadilábon álltam. János bácsi az igazak álmát aludta a trágyadombon, valami jótét lélek hajított a derekára egy kis ganét a vasvillával, hogy meg ne fázzék: augusztus végén már hűvösek az éjszakák. A vékony trágyaréteg mint takaró azért is igen célszerű, mert a szalmával kevert állati ürülék lélegzik, szemben a csillogó pitykéjű, ámde vastag tűzoltókabáttal.

Elnéztem a pisilőgépet, amelynek sorsát annyira a szívemen viseltem; megcsonkítását olybá vettem, mintha énbőlőlem szakítottak volna ki egy darabot. Közelebb mentem a kirúgott vályú előtti csőhöz, leguggoltam, és néztem a vért - sima felszíne visszatükrözte a holdfényt. A kicsiny vértócsán egy óriásszúnyog lépegetett komótosan, cérnavékony lábainak vége árnyalatnyit belesüppedt a viszkózus felületbe, anélkül hogy átszúrta volna, és elmerült volna benne, mint valami mocsárban - furcsa, ezek szerint a gépek vére nem alvad meg...

Fölálltam, és megindultam a nagyház felé. Egyik ablakban sem égett villany természetesen, viszont amikor bal felől előtűnt a kiskonyha ajtaja, nagyon gyenge, vörösés derengés szűrődött ki rajta.

Annyira szokatlan volt a fényjelenség ezen a kései órán, hogy még megszeppenni is elfelejtettem: mentem bátran tovább a kiskonyha irányába. De ahogy közelebb értem a nyitott ajtóhoz, önkéntelenül lassabbra fogtam a lépteimet. Ami először a szemembe tűnt, az a

tűzhellyel szemközti falon egy hatalmas, főkötős boszorkányfej vibráló árnyéka volt. Majd amikor óvatosan bedugtam a fejem az ajtón, a boszorkány kiléte is föltárult előttem: dédöreganyám szendergett egy kartámlás faszéken, úgy egy méterre a begyújtós sparhelt előtt, beteg lába fölpolcolva egy hokedlire. A tűzhely kis ajtaját nyitva hagyta vagy felejtette, a tűz fénye festette a falra reszkető ecsettel dédöreganyám jókora, hajlott orrát és nagy akaraterőről tanúskodó, előreugró állát. Orra alatt - amely mindent előzve elsőnek szokott beleérni a reggeli tejeskávéjába - ráncos, régóta fogatlan ajkai ütemesen ki-behúzódtak, a kilégzésnél némi hang kíséretében: álmában „fújta a kását.”

Ekkor a tűzhelyre vetődött a tekintetem, mert idáig tartott, amíg rájöttem, hogy ínycsiklandó illatok terjengenek a levegőben. Óriási fazékban rotyogott valami: dédöreganyám kérges kezéből óvatosan kihúztam a konyharuhát, és fölemeltem a fődöt - főséges baromfipörkölt illata csapta meg az orrom. Megkóstoltam a húst is, eléggé szíjasnak rémlett, de nekem majd' kiesett a gyomrom. A vörös fényben láttam, hogy az asztalon kis szakajtó áll, benne piros csíkos, fehér lenvászon kenyérruhába tekerve megelétem ropogós héjú kiscipómat a délutáni sütésből. Mohón törtem belőle egy darabkát, majd mentem a kredenchez, hogy tányért meg eszcájgot vegyek elő. A zörgésre fölriadt dédöreganyám, és ezt dünnyögte néhány szál bajsza alatt, mielőtt újra elszunnyadt volna:

- Te se csípöd má' többet azt a szöröncsétlen lábomat...

APOKRIF TÖRTÉNET

A melegtől fulladozó vidék akár egy verőfényes tengerfenék. A hőség egyetlen függőleges hullámtengerben kigyózik az ég felé: a határban a téesz kajszibarackfái úgy imbolyognak a naprengésben, mint egy hosszú fekete gépkocsi szélvédője mögött az útszéli jegenyék, amikor zuhog az eső, és fölöslegessé válik az ablaktörlő.

Tökéletes a szélcsönd. Egy távoli öntözőgép zakatolása, mint a vályogfalú szobákban éjjel az ingaóra tiktakolása, inkább csak zsongítja az embert - a kuka koradélutáni csöndet apró, egyenletes közökre osztja. Szárazbabód főterén a nyárfák levelei csak unalomból villogtatják mattezüst hasukat. A tér közepén, a sivár és művésztetlen, málladozó minobeliszk - szovjet hősi emlékmű - piszkoszöld vöröscsillaga tövében Lakatos Tibi, a hollófekete hajú, munkátlan cigányfiú alszik, aki fél órája támo lygott ki a „Dominó” nevű, cukrászdának becézett italmérés ajtaján - lehet éppen fagylalt címén egy kis aromával ízesített, napon azonnal olvadó, mélyhűtött vizet is kapni, de a vendégek inkább a testesebb italokat részesítik előnyben.

Ebben az órában nehéz elképzelni, hogy a földgolyó másodpercenként harminc kilométeres sebességgel száguld a rideg, fekete úrben, hogy egy esztendei szakadatlan loholás után a Napot megkerülve ugyanide érkezzen vissza, ebbe az unalmas magyar faluba, amely páras-világoskék, szinte fehér égbolt alatt szendereg nyitott szemmel a szocializmus szélárnyékában.

A település határában álló téesz-raktárban a raktáros, bizonyos Vidok József éppen most, három óra három perckor körmőli a hamis bejegyzést a teherautóval imént beérkezett búzáról. A tényleges húsz zsák helyett tizenhat zsákot ír be. Az egyik zsákot, a biciklije vázán átvette s a pedálon megtámasztva, negyed négykor kezdi hazatolni. Fél négykor ér a faluközpontba, amikor történetesen az ellenkező irányból Fekete János bácsi is éppen a szovjet hősi emlékmű elé ér talicskájával, amelyen - minő véletlen! - ő is a téesztől lopott lucernát tolja haza az éhesen sivalkodó malacainak. Napszámban volt Balcsi bácsiéknál, s miután végzett, haza-indult - akkor még nem volt más a talicskáján, csak egy tegnapelőtti trágyázás megszáradt nyomai -, s mikor a téesz lucernatáblája mellé ért, gondolt egy nagyot, és tépett a disznainak egy kis herét - nincs abban semmi, ekkora hiányt igazán nem fog észrevenni a téesz, okoskodott.

Mikor Vidok Jóska és János bácsi összetalálkozott, a három napja az árokparton heverő szürke macska percre percre gömbölyűbb lett. Tegnap délben kezdett domborodni, délután már jókora vakondtúrásnak nézhette volna az ember, reggelre kelve pedig jobb mellső és hátsó lába mereven, mondhatni: vádlón mutatott a mérgesen tűző napra.

Vidok Jóska és Fekete János esküdt ellenségek voltak, mert János bácsi annak idején, amikor még juhászkodott, épp Vidok Jóska nagybátyjába mártotta bele a bicskáját a Levegő-csárdában, miután részegen összeszólalkoztak. Az öreg Vidok ott maradt halva, de János bácsi valahogy megúszta a börtönt. Aztán két esztendőre rá, mikor János bácsi meg nagy hangú és nagy valagú felesége, Böske asszony vitték a paphoz megkeresztelni az utolsó falka kölköt - tizenkét gyerekük volt, és nem egyenkint hurcolták őket a keresztvíz alá, hanem amikor kettő-négy összegyűlt -, a legnagyobbik lurkó, a négyéves Béni elmaradozott mögöttük, aztán mikor a szülők észbe kaptak és keresni kezdték, a gyerek nem volt se égen, se földön. Három hónap múlva leltek rá szomjas pásztorok egy kútban, tíz kilométerre onnan,

egy erdő szélén, az Érmes dűlőben. Soha semmi bizonyíték nem került elő, hogy elrabolták volna Bénit, mégis sokan rebesgették, hogy Vidokék bosszújáról van szó. S azóta, ha a két család egy-egy tagja összefutott - ami egyre gyakrabban fordult elő, hiszen Feketék is meg Vidokék is mértani haladvány szerint szaporodtak -, tüstént fellángolt a gyűlölködés, amely - mint hamu alatt a parázs - ott izzott mindkét népes família minden egyes tagjában.

Amikor Vidok és János bácsi meglátta egymást, rögtön vontatottá váltak a lépteik. Mikor egy vonalba értek, megálltak, és egymásra meresztették a melegtől, az erőlködéstől - és János bácsi esetében a Rozika nénitől kapott vinkótól is - ködös szemüket. János bácsi leállította a talicskát, Vidok meg egyre görcsösebben szorította a biciklije fogantyúját, mivel a járműve nem állt meg a saját lábán, és nem lehetett csak úgy elereszteni.

- Látom, Jóskám, a közös mögen szögényebb lősz egy zsák búzával!

- János bátyám, maga sem a sosemvót birtokárú hozza asztat a herét, jobb, ha befogja a bagólesőjit!

Így kezdődött, szó szót követett. Vidok mégiscsak szerét ejtette, hogy a kerékpárt neki-támassza a legközelebbi nyárfának, utóvégre biciklifogantyút markolászva nemigen lehet dühödten hadonászni. Eleinte csak tétován élesztgették magukban a gyűlölet tüzét, aztán mikor már lobogott, egymás képébe fújták, mint két sárkány.

Amikor épp mindkét fél a következő sértésen gondolkozott, az árok széléről valami furcsa hangot hallottak: mintha valaki nagyot sóhajtott volna, de valahogyan sziszegve vagy sípolva, vagy mint amikor egy túlfújt luftballon a szájánál egy csöppet ereszt; mindketten a különös hang irányába fordították vörösödő fejüket, s a szemükbe ötlött az ijesztően deformálódott macska. Feledvén, ami épp cserepes nyelvén volt, János bácsi az újonnan előállt helyzethez igazította mondandóját:

- Jóskám, hajítsd mán odább azt a dögöt!

- Hajítsa a nehézség, ha nem tetszik, hajítsa odább maga! - pattogta Vidok.

Közben a parázs veszekedésre egyre több ember gyűlt körük, akik a munkából szállingóztak haza. Ahelyett hogy csitították volna a perlekedőket, ki-ki leejtette maga mellé a lopott holmival megtömött táskáját, szatyrát, és karba tett kézzel hergelni kezdte a jó egy emberöltővel korábban elkövetett ősbűnökre a zsigereiben emlékező két embert. Akadtak aztán olyanok is, akik elkötelezett hívei voltak egyik vagy másik félnek, s teli szájjal szidták a másik tábor. Így olyanok kerültek szembe és ócsárolták egymást, majd lökdösődtek a szatyrok között bukdácsolva, akiknek egyébként egymással semmi bajuk sem volt. Lakatos Tibi közben fölébredt a hangzavarra, fölvetette ívelt seprőpilláit, rágyújtott egy Fecskére, és bámészkodni indult az árokpartra a piszkoszöld vöröscsillag árnyékából.

A dulakodók közül valaki, aki még őrizte a józan ész egy szikráját, homályos előérzettől vezérelve odaszólt Tibinek, hogy vigye onnan azt a döglött jószágot. Tibi azonban nem a döglött macska, hanem az ingyencirkusz végett ment oda, esze ágában sem volt a kezét ilyen ocsmánysággal beszennyezni; minek nézik őt itten?! Azért mert cigány, ővele mindent lehet?! Úgyhogy maradt ő is meg a macska is.

Aztán eljött a nagy pillanat, az idő megérett, a méhében megfogant az új, szebb és jobb világ, bekövetkezett az ősrobbanás: kipukkadt a macska.

Az is kész csoda volt, hogy eddig bírta. Ha valakinek lett volna mersze megvizsgálni a gömböc állatot, milyen elváltozások mentek végbe a bőrén, a következőt figyelhette volna meg: mint mikor a Kunszentmiklós környéki kopár, sziktól fehér legelőket több hónapos aszály sújtja: bizony, ilyen repedezettnek látta volna a kiszáradt hámfelületet.

Bíztást hihetnők, hogy az utolsó órákban csupán az imádság tartotta össze ezt a bőrt, feltéve természetesen, hogy akadt valaki, aki ezért kulcsolta imára a kezét, ami igencsak kétséges, hiszen mindenkit a két ősellenség közti ádáz küzdelem és az abba való beleártakozás kötött le.

Hogy a természet milyen szeszélye folytán robbant végül a legalkalmasabb pillanatban a jószág, ne firtassuk - a lényeg az, hogy ha egy órával előbb vagy később történik a durranás, akkor ma alighanem még mindig az előző, erkölcstelen rendszer langyos állóvizében dagonyázunk.

Mert ama körülbelül húsz ember számára, akit jó sorsa odavezérelt, döbbenetes és riasztó volt ugyan az a valamiféle mesebeli óriás böffenéséhez hasonlatos hang, amelynek kíséretében a jószág fölrobbant, és undorítóak meg förtelmesek az állat meglehetősen nagy körben szanaszéjjel szóródott, bomló zsigerei, de később ezerszer is hálát adtak a Teremtőnek, hogy részük lehetett ebben a tisztító erejű bemocskolódásban, lehetőségük nyílt rá, hogy a sok hatására fölismerjék addigi tévelygésüket és jó útra térjenek.

A szegyenpír már akkor kiült a képükre, amikor a robbanást követően lopva egymásra sandítottak, csak éppen nem látszott az italtól tarjagos és a hőségtől vörös bőrszín miatt. Az ordító és dulazkodó társaság elhallgatott, a karok ernyedten lehullottak, mindenki fogta a cókmojkját és elballagott. A macskabelsőségektől senki sem próbált ott a helyszínen megsza- badulni, vitték végig a falun csupasz lábukon vagy a nadrágjukon, mintegy vezeklés gyanánt - íme, lássa mindenki, itt megy egy bűnös lélek.

Otthon mindnyájan gondterhelt ábrázattal állítottak be, szófukarok voltak, alaposan meg- mosakodtak, majd ki-ki ment ganézni a marhák, disznók, baromfiak alól, kinek mije volt. Az asszonyok sejtették, hogy valami fontos történhetett, de nemigen mertek kérdezősködni, a vacsorához ugyanúgy kitették az asztalra a pincéből frissen hozott bort az uruknak, ám azok alig-alig ittak belőle, csak a nyelvüket dugták bele a látszat kedvéért, vagy viribelték benne kicsit.

Aztán este a Kurta Kocsmában, ahol a délutáni rettenetes élmény részesei közül néhányan valami belső parancsra összegyűltek, nem is ittak mást, csak barna meg szőke kólát, és szinte mindvégig szóltanul a földre szegezték homályos tekintetüket.

Mégis, a fejekben, ezekben a csökönyös, kálomista parasztkoponyákban, amelyekben szinte a lehetetlenséggel határos meggyőzéssel vagy kényszerrel bármit is megváltoztatni, most született meg az elhatározás, hogy ez így nem mehet tovább, máshogyan kellene élni.

Egy hónap múlva - 1965. szeptember 3-án - a községben megalakult a Macska-kör. Eleinte csak azok vettek részt az összejöveleink, akik tanúi voltak az ősrobbanásnak, s ezeken a Kurtában tartott szeánszokon újra meg újra, a legapróbb részletekig és borzongásokig földiezték a sorsdöntő eseményt. Hogy a kocsmában találkoztak, a korábbi sok-sok lerésze- gedés helyszínén, az csupán a megszokás miatt volt - vannak helyek, amelyekhez tűzön-vízen át ragaszkodunk, még akkor is, ha a hely funkciója vagy a mi viszonyunk a hely funkciójához gyökeresen megváltozik. Ezek az emberek itt a kocsmában, az ivó négy fala közt fedezték föl, hogy létezik valamiféle összetartó erő; mert annak előtte, ha ittak, együtt voltak ugyan, de mégis egyedül: mindenki a saját pohara fenekére nézett, és mindenki a saját kimérái ellen viaskodott a szesz rózsaszín fejtőjében.

Aztán egyre többen csatlakoztak hozzájuk a faluban - asszonyok, gyerekek meg öregek is: a hirtelen megtértekben mindig van valami nagy vonzerő: mintha személyiségüknek egy eladdig rejtett aknája nyílna meg, amelybe mindenképpen érdemes alászállni. Így van ez még akkor is, ha ennek az aknának a mélyéről csupán az a mondat örvénylik fölfelé, hogy: „Többet már nem iszom és nem lopok!” Amikor újabb meg újabb érdeklődők csatlakoztak a körhöz, újra meg újra el kellett mesélni az ősrobbanást, így jegecesedett véglegessé a történet, és a sokszori ismétlés hatására így öltött lassacskán mitikus dimenziókat.

A kocsmárost eleinte zavarta, hogy a falusiak csak az üdítőitalokat fogyasztják, s csupán az átutazó vendégek kérnek alkoholt, de később ő is rátért a jó útra, és sugárzó tekintettel csüggött a mesélő ajkán. Néha előfordult egy-egy kisebb malőr: mivel újabban tej is lehetett kapni a kocsmában, egyik-másik férfiú, aki világeletemben borissza volt, s tejet legutoljára az édesanyja kebelén kóstolt, az üdítőkről át szeretett volna térni az erkölcsi javulást jelképező tejitalra, de mivel szervezetük a hosszú boros évtizedek alatt teljesen elszokott tőle, gyomruk a gyanús, ismeretlen folyadékot a bevétel után tüstént visszaadta.

A község hamarosan egyetlen nagy macska-körre változott: az emberek csinosították az udvarokat, a házuk táját, megtisztították a köztereket a rengeteg szeméttől, ahová csak lehetett, virágot ültettek, égett a kezük alatt a munka, a családokhoz beköltözött a szeretet és a béke, a helység vallási élete fellendült, az eladdig üresen kongó templomban az istentiszteletek alatt tömegek szorongtak, a téesz-raktárból nem kelt lába egyetlen zsák búzának meg kukoricának sem, a termelés is ugrásszerűen megnőtt, hiszen az emberek - ha gazdaságilag nem is - erkölcsileg érdekelték lettek a faluközösség gyarapodásában.

1966. augusztus 3-án, az egy esztendővel korábbi esemény évfordulóján megtartották a kultúrházban az első, hagyományteremtő macskabált. A műsor egy kis színjelőadással kezdődött: a minden díszletet nélkülöző színpadon - jelszó: beszéljenek magukért az őszinte emberi gesztusok! - egyes falubeliek előadták az új világrend kezdetét jelentő macska-robbanást, illetve az azt közvetlenül megelőző eseményeket. Mivel az előadás nem igényelt különösebb színészi képességeket, a rendező-főagronómus legkézenfekvőbbnek azt tartotta, ha maguk az eredeti szereplők játsszák el, amit tavaly a főtéren egymással műveltek meg ami megesett velük. Sajnos azonban Vidok Jóska és a klotgatyás János bácsi meglehetősen hiteltelenül játszotta egy évvel korábbi önmagát, hiszen lényüket azóta annyira áthatotta a jóság, a felebaráti szeretet, hogy igencsak erőltetettnek hatott a „veszekedésük.” Arról nem is szólva, hogy ábrázatuk már korántsem volt szederjes: a sok tejnek köszönhetően, ami lecsurgott a gigájukon, arcuk egészséges színt öltött, s vonásaik - amelyekbe annak előtte a szesz egyre mélyebb barázdákat mart - mindinkább kisimultak. Két szelíd ember igyekezett játékból felpaprikázni magát - mindhiába.

Aztán a közönség soraiból, amúgy spontánul, fölszállingóztak hozzájuk a statiszták, majd amikor néhány perc múlva a csoportos hadonászás és kiáltozás a tetőfokára hágott, valaki végül - szerepének megfelelően - rátaposott a darabos paradicsomlével töltött műanyagmacskára, amely nagy durranással kipukkant, szertefröccsentve tartalmát. A színészek bűnbánó ábrázattal még ott a színpadon törölgetni kezdték magukról a rájuk ragadt paradicsombelet a közönség kitörő éljenzése és tapsvihara közepett, majd lassan leoldalogtak a színpadról.

1967-ben egyre szélesebb körben terjedt híre a szárazbabódiak erkölcsi pálfordulásának. Eleinte csak a falubeliek más településeken élő rokonainak, ismerőseinek tűnt föl, hogy a babódiak milyen barátságosak, segítőkészek és kedvesek lettek az utóbbi időben, s hogy falujuk mennyivel takarosabb helyé vált. A falu épült, szépült, csinosodott, az utcára néző

vakablakokra naiv festők vidéki idilleket pingáltak, a módos parasztok zsírosak, a szegényebbek módosak lettek, a népes cigányság pedig a tanács által meghirdetett közmunkákon tette hasznossá magát.

A következő év elejére eljutott a hír a megyei tanácselnök fülébe is, aki egy szép áprilisi napon - 5-én - el is látogatott a faluba. A tanácselnök nyaranta Ausztriába szokott utazni, a Wörthi-tó mellé, de még a sógoréknál sem látott ennyi virágot az ablakokban, az utak szélén és az előkertekben, mint itt, a kis alpesi panziók sem voltak olyan tiszták, mint itt az utolsó ház az alvégen.

Amit azonban a szomszédos országban oly szépnek talált, ami lopásban megfáradt lelkét olyannyira felüdítette, az itt, Szárazbabódon valahogy gyanús volt, nem tetszett neki. A délelőtti istentiszteleten a nemrég felújított református templomban, ahova a vendéget elvitték, a lobogó tekintetű pap a damaszkuszi úton történelekről prédikált, ám a tanácselnöknek nem volt füle a hallásra, a szertartás alatt mindvégig azon töprenkedett, miképpen foghatná meg a falubelieket, miképpen tudna rájuk bizonyítani valamit, ami az államrenddel szembeni ellenséges magatartásnak minősülhet. Amikor kilépett a templomból, jobbra nézve megpillantotta az első világháborús emlékművet; a rohamozó, bús magyar bajszú honvédot ábrázoló homokkő szobor alatt, a talapzaton a falubeli áldozatok nevei szemlátomást frissen voltak aranyozva, egy üdítő eső után épp rájuk tűzött a déli nap, egészen elvakították az elvtársat. Izgatottan kérte, vezessék a szovjet hősi emlékműhöz, szeretné leróni kegyeletét a felszabadítók emléke előtt. A főtéri obeliszkkel azonban minden rendben volt, a sárgára szidolozott vöröscsillag fénylett, mint Salamon töke. Mellette a virágágyások - külön vörös és külön piros-fehér-zöld virágokkal; az ágyások közti és az obeliszk előtti föld szépen elgereblyézve, akár a temetőben a sírok között, de ezt a vendég nem tudhatta, mert a sírkertre nem volt kíváncsi.

A közhiedelemmel ellentétben nemcsak a rossz, hanem a jó példa is ragadós. Ha egy embercsoport közepén valaki jóízűen elkezd kacagni, a körülötte állókból is kibuggyan a nevetés, anélkül hogy tudnák, min derül a középen álló ember. Hasonló volt a helyzet Szárazbabóddal is: az erkölcsi és szellemi megújulás és az azt követő anyagi gyarapodás oly meggyőző erővel hatott a faluba látogatókra, hogy azok hazatérve nagyobb lelkesedéssel hirdették a változás szükségességét, mint az ezer esztendővel korábbi hittérítők Jézus országának eljövételét.

Úgy terjedt az új életszemlélet, mint egy igen lassú, de megállíthatatlan járvány. Ahol megvetette a lábát, onnan izzó vassal sem lehetett volna kipusztítani - a szocialista rend őrzői bármilyen ferde szemmel nézték is, 1956 után izzó vashoz mégsem folyamodhattak, csupán szelídebb módszereket alkalmaztak: egyes személyek titkos megfigyelését, vagy élesebb helyzetben - mint amilyen egy-egy ünnepi felvonulás, körmenet - *agent provocateur*ök bevetését: ám mindezzel semmit sem értek el, semmiféle rendszerellenes tevékenységet vagy megnyilatkozást nem tudtak a megfigyelt személyekre bizonyítani, és a méltóságteljesen ünneplő tömegeket sem bírták kihozni a sodrúkból és meggondolatlan lépésekre kényszeríteni. Március 15-én a szónokok óvakodtak attól, hogy hazafias tirádákra ragadtassák magukat, noha szívük csordultig volt hazaszeretettel. Azt meg említenünk is fölösleges, hogy a megújodott szellemiségű településeknek eszükbe nem jutott megbolygatni az igazságtalan tulajdonviszonyokat, hiszen mint türelmes, békés, keresztényi közösségek nem kockáztathatták, hogy akár csak egyetlen embernek is haja szála görbüljön az akció következtében, amelyet a hatalom minden bizonnyal „ellenforradalmi”-nak bélyegzett volna.

Tudták, hogy el fog jönni az ő idejük.

Hogy az országban bekövetkező különös metamorfózis miatt a fővárosi meg a megyei párt- és állami szervek székházaiban, a kipárnázott irodákban, valamint az utakon suhanó nagy fekete autókban ülő elvtársak mikor törődtek bele a megváltoztathatatlanba, mikor nyugodtak bele, hogy egyszer s mindenkorra vége a „mi is lopunk, ti is lophattok” gyakorlatának, nem tudni. Annak pedig, hogy ők maguk lélekben mikor tértek jó útra, mikor váltak a magyar nép kiszípolozóiból annak áldozatos szolgálivá, csak a Jóisten a megmondhatója - vagy egyik pillanatról a másikra történhetett a dolog (valami belső macskarobbanás következtében), vagy lassú vajúdás után. Tény viszont, hogy az 1980-as esztendőben lett állami ünnep az addig évről évre egyre több településen megrendezett „Macska-nap”: 1980. augusztus 3-án az Országház kupolacsarnokában adták át Vidok Jóskának és az időközben prosztatarákban elhunyt Fekete János bácsi özvegyének az első két Macska-plakettet, amellyel komoly pénzjutalom is járt. (A jutalmazottak természetesen jótékony célra ajánlották föl az egész összeget).

A szovjet elvtársak elől néhány évig titkolni kellett a magyarországi változások lényegét: vezetőink nem teheték ki a szeretett népet egy újabb ötvenhat veszélyének: PR-szakembereink vért izzadtak, amikor megpróbálták elhíttetni a szovjetekkel, hogy a macska egyrészt ősi magyar állat, amelyet az Etelközből hoztunk magunkkal a Kárpát-medencébe, másrészt viselkedésében a leginkább altruisztikus hajlamú jószág, következésképp a magyar kommunizmus jelképének is tekinthető.

Közben az országban termelőeszköz- és földbérlet címén teljes reprivatizáció történt - mindenki visszakapta jogos tulajdonát, és gőzerővel megindulhatott a növekedés útján az emberarcú kapitalista gazdaság, amely az 1980-as évtized harmadik negyedében utolérte, sőt egyes mutatókat tekintve el is hagyta a kevésbé fejlett nyugat-európai gazdaságokat.

1984. július 5-én a szovjetunióbeli Tobolszk város helyi újságjában, a *Nasa gazetában* megjelent a hír, mely szerint a település keleti határában, ahol már csak régi földszintes faházak vannak, a közeli mocsár melletti nádasban egy, a nagy hőségben már igen erősen szagló, elhullott tigrist találtak. A nyugat-szibériai város köztisztasági hivatalában a lap munkatársával közölték, hogy a dög elszállításáról később intézkednek.

EGY MEGDÖBBENTŐ ESET

Az úr ezerkilencszáznolcvanvalahányadik esztendejében, még János király boldogságos országlása idején, egy júliusi délelőtti módfelett szomorú és egyben furcsa eset történt szép Budapestünk belvárosában. Egy utcán árusító zöldségesbe munkája végzése közben belecsapott a ménkü. Szerencsétlen ember azonnal szénné égett. Mondanunk sem kell, hogy mekkora megdöbbenést és riadalmat keltett az esemény. A vásárlóknak és a közelben ögyelgőknek majd' földbe gyökerezett a lába. Az ég boltozatján ugyanis nem volt egy árva felhőfoslány sem, nemcsak azon a délelőttön, de már vagy egy hónapja sem, hisz az az esztendő is aszályos volt, mint szinte az összes többi abban az évtizedben. Tehát hangsúlyozom: felnéztek az égre, és nem láttak a kékségen kívül semmi egyebet. A kábulatból ébredező gondos szülők azonnal elvezették a tragédia helyszínéről ámuldozó csemetéiket, akik addig még sosem láttak halottat, s kíváncsian nézték volna még tovább is az összetöpörödött zöldséges bácsit. Valaki felhívta a rendőrséget, amely néhány perc múlva a helyszínen termett. A mentőknek senki nem szólt, ami nem is csoda, ha meggondoljuk, hogy csak a kötözni való bolondok hihették: a zöldségest még fel lehet támasztani.

A rendőrség emberei mindenekelőtt a báméshkodók távoltartásáról intézkedtek. Majd, miután alaposan kikérdezték a tanúkat, hozzáláttak a tárgyi nyomok vizsgálatához; megállapították, hogy a szerencsétlenség áldozatául esett illetőn kívül a villámcsapás semmiben sem tett kárt. A rend éles szemű őrei azonban felfigyeltek egy furcsaságra. A zöldséges standját hátulról egy öreg ház oldala védte, s alig két méterre a puhán és szőrösen mosolygó őszibarackoktól egy villámhárító kapaszkodott fölfelé a falon. Adva volt a kérdés: miért nem abba csapott bele az a fránya villám, azaz miért nem szívta el az arra hivatott szerkezet a szó szoros értelmében a derült égből jött villámcsapást? Megfoghatatlan. Az egyik rendőr még valamit észrevett: a zöldséges gyorsmérlegének arra a serpenyőjére, amelyre az elhunyt az árut szokta volt rakni, alulról vékonyka zsineget erősítettek, amely békésen lógott le egészen az aszfaltig, az alsó végén tíz-tizenöt centi átmérőjű hurok. Korábbi példákából okulva a rend őrei rögvest levonták a lesújtó következtetést: az árus minden bizonnyal csalt.

Az Esti Hírlap az első oldalon számolt be az ügyről, s még egy furcsa adalékkal szolgált. A lap tudni vélte, hogy a székesfőváros peremkerületeiben élő emberek, számtalanul sok ember megjelenni látott az égbolton úgy kilenc óra körül - amikor az eset történt - egy hatalmas kezét, amelynek a mutatóujjából villám csapott ki. Ezután a kéz eltűnt, mint a kámfor. Az Esti Hírlap azt is megjegyezte - amire eddig senki emberfia nem gondolt, főleg az esemény színhelyén tartózkodók nem, a nagy izgalom miatt -, szóval, megjegyezte, hogy a gyilkos égi tüneményt nem kísérte hangjelenség. Márpedig minden tisztességes villámot előbb-utóbb mennydörgés követ, attól függően ugyebár, hogy milyen távolságra tartózkodunk tőle. A lap hasábjain így összeállt a kép, s ne restelljük kimondani: egy teljesen hagyományos csoda képe, amelynek azonban még ok-okozati láncolatát is megpróbálta összeállítani az elmés hírlapíró. Ez valahogy így hangzott: az emberek bizalmával visszaélő zöldségest maga Isten büntette meg. Példát statuált, elejét veendő az arcátlan haszonszerzés elharapódzásának széles e hazában. A szemfüles cikkíró hozzátette még azt is, hogy őszerinte az Isten azért választotta ki ezt a forró, kristálytisztá egű napot, azért tekintett el a mennydörgéstől, és azért mutatta meg méltóságát teljes kezét, hogy semmi kétség ne férhessen hozzá: nem közönséges légköri jelenséggel van dolgunk.

Délutánra már az egész város, sőt lassan az egész ország is az esemény keltette lázban égett. Mindenki erről beszélt, de az emberek többsége nemigen adott hitelt az Esti Hírlap-féle okoskodásnak, bár ők maguk sem tudtak elfogadhatóbb magyarázattal előállni. A kapualjakból és a parkok rejtett zugaiból azonban előbújt néhány félnótás szeszbarát próféta, aki akadozó hangon rikácsolta szélteben-hosszában az utcákon, hogy megmondta ő már évekkal ezelőtt: vesztébe rohan a világ, s ez a kéz a belőle kicsapó villámmal az új kor eljövételének ékes jele, noha arról maguknak is csak ködös és egyénileg igen eltérő elképzeléseik voltak, hogy mit is jelent ez az „új kor.”

Az igazhívók jobbra hallgatásba burkolóztak, talán azért, hogy feldolgozhassák a történeteket, talán azért, mert - ki tudja? - ők hittek a legkevésbé az ilyen csodákban.

Öt órára a kormány azon tagjait, akik elérhető közelségben voltak, s nem töltötték éppen évi rendes szabadságukat, sürgős minisztertanácsi értekezletre hívták össze. Az ülésen eleinte teljes tanácsstalanság uralkodott. Elhangzottak olyan nézetek, hogy a marxizmus-leninizmuson alapuló világnézetükkel összeegyeztethetetlenek az ilyen jelenségek, már ha elfogadjuk az Esti Hírlap kínálta magyarázatot. Jobbat azonban addig senki sem tudott kitalálni. Ha csak egy-két tökkelütött látta volna azt a kezet az égen, el lehetne siklani fölötte, vagy inkább - alatta. De több ezer, értelmi képességeinek birtokában lévő felelős állampolgár kijelentése nem lehet véletlen.

Hat órákor a kormány úgy döntött, hogy kompetens személyekkel szükséges konzultálni az ügyben. Ezért kinevezett egy bizottságot, melynek az volt a feladata, hogy másnap reggel tíz órára szedjen össze minden olyan szakembert, aki lehetséges magyarázattal tud szolgálni: meteorológust, fizikust, matematikust, neves bibliakutatókat, bárkit, akinek valami épkezláb ötlete van.

Este a TV Híradó vagy tíz telefonszámot adott meg, amelyen addig is az üggyel kapcsolatos kiegészítéseket, további bizonyítékokat, netán magyarázatokat lehetett elsorolni. A telefonszámokon egész este és éjjel érkeztek hívások, melyek csak megerősítették, amit addig is tudtunk. Egy telefonáló bejelentése azonban a dolog menetére különös jelentőséggel bírt: az illető amatőr fényképész volt, aki éppen szociofotókat készített Cinkotán. Azt állította, hogy a fényképen, amit abban az ominózus pillanatban készített, egy háromkerekű, mozgásképtelen babakocsi, egy kicsorbult bili, egy kibelezett Trabant, valamint egy hulló vakolatú, romos házfal fölött ott látszik a lefelé mutató kéz, amelyből épp kicsap a villám.

A másnapi, tízórás tanácskozást a tudósok ennek a fotónak az alapos vizsgálatával kezdték. A színes képen az ég kékjével a háttérben tökéletesen kivehető volt az arany színére emlékeztető, fényes kéz - a fényképet akár szürrealista festménynek is nézhette volna az ember. A matematikusok megközelítő pontossággal meghatározták a kéznek a földtől való távolságát: cirka 7-800 méter magasban lehetett a mutatóujj hegye, a csukló pedig, melytől fölfelé már láthatatlan volt a fenomén, hozzávetőlegesen 1000 méter magasságban végződött.

Egy klasszika-filológus, akit jó szemmel és emlékezőtehetséggel áldott meg az Isten (ha szabad e helyütt így fogalmaznunk), meg mert volna esküdni, hogy a kéznek megszólalásig olyan az alakja, mint a Sixtus-kápolnában Isten kezének, amint megteremti Ádámot. A művelt, tudós embereknek ez a gyülekezete a fotó alapján még számos apróságot kiókumlált: minden azt erősítette meg, hogy - ha nem is az Istennel - mindenképpen egy istenséggel van dolgunk. Egyet viszont magától értetődőnek tartott mindenki: az igazságszolgáltatásunkba

beavatkozó istenség antropomorf, s abban is egyetértett mindenki, hogy testének egyéb részei ugyan láthatatlanok maradtak számunkra, de ez bizonyára az ő akaratából történt így, mert valószínűleg nem egy kézből áll, vagy hogy is mondjuk, nem egy kéz alkotja ennek az istenségnek a testét.

Néhány ortodox zsidó bibliakutató azt igyekezett elhíttetni a gyülekezettel, hogy az istenség igenis az Isten volt, az egyetlen Isten - a Jahve szót természetesen gondosan kerülték -, az ószövetség kegyetlen, ám igazságos Istene, s nem a kereszténységé. Bár azt ők is rendhagyónak találták, hogy ilyen kendőzetlenül tárta fel önmagát.

Egy-két meteorológus és fizikus felvetette az igen ritka és furcsán viselkedő gömbvillámok elméletét, de így történetesen még egy gömbvillám sem viselkedett. Ha keresztülmegy az emberen, lyukat hagy rajta, nem égeti szénré válnak, és egyébként is, látniuk kellett volna a közelben állóknak. Meg aztán a gömbvillámok nem hatalmas kezekből szoktak kicsapni.

Teljesen tanácstalan volt az ország, a tudomány csütörtököt mondott. A legtöbben úgy próbálták magyarázni a jelenséget, ahogy tudták, ahogy hitük, szakterületük, vérmérsékletük vagy hangulatuk diktálta. Ez ugyanúgy vonatkozik az utca emberére, mint a miniszterekre, akik részt vettek ezen az ülésen. A szakértői vélemények semmi fogódzót nem nyújtottak a minisztertanács számára, amely mindazonáltal szükségét érezte, hogy tegyen valamit a további légi bíraskodás megakadályozására. Munkahipotézisként elfogadták az isteni beavatkozás elméletét, s úgy döntöttek, hogy a legfejlettebb nyugati technika felhasználásával üzenetet bocsátanak fel az űrbe, mely üzenetben ünnepélyesen felszólítják a természetfeletti lényt, hogy ezután tartózkodjék a magyar állam igazságszolgáltatásába való illetéktelen beavatkozásoktól.

El is készült az üzenet szövege, amely felhívta Isten figyelmét arra a tényre, hogy ilyen és ehhez hasonló csodás megoldások csak zavart okozhatnak az ország életében, egy olyan ország életében, amely szocialistának vallja magát, és ideológiai síkon küzd a vallás ellen, amit mára már túlhaladott, bár még sokáig fennálló tudatformának tart.

A szöveget magyarul fogalmazták, de lefordították angolra, héberre, ógörögre és latinra, majd utánanézték, hogy milyen úton-módon lehetne feljuttatni a világűrbe. Végül azzal az Egyesült Államokbeli céggel állapodtak meg, amely addig is hasonló dolgokkal foglalkozott: a hiszékeny és dúsgazdag amerikai polgárok üzeneteit továbbította a túlvilági hozzátartozóknak. Annak taglalása, hogy pontosan miként jut el a felszólítás istenhez, nem tartozik ide, annál is kevésbé, mert nem tudunk róla semmit, hiszen ez egyébként is szakmai titok, meg aztán történetünk szempontjából érdektelen. Az pedig, hogy eljut-e egyáltalán a címzetthez az üzenet, s ha igen, lesz-e foganatja, szintén más lapra tartozik. Könnyen megeshet, hogy a felszólítás eleve szükségtelen, Isten talán egyszeri figyelmeztetésnek szánta megjelenését.

Ami a következményeket illeti: harmadnapra nem lehetett látni utcán árusító zöldségest. Ennél aggasztóbb volt azonban, hogy a maszek zöldségeseknek körülbelül negyven százaléka egyik napról a másikra felhagyott tevékenységével. Egy héten belül szerencsére új zöldségesek vették át helyüket, s nem lett hiány paprikából, brokkoliból, padlizsánból és gyümölcsből.

Két hét múlva már akadt olyan bátor és kellő erkölcsi tőkével rendelkező zöldséges, aki még Isten szabad ege alá is kimerészkedett standjával. Három hét múlva pedig, mikor a gazdasági rendszert befejezte átfogó vizsgálatát a magánkereskedők között, örömmel adhatott számot jelentésében arról, miszerint a főváros területén egy árust sem talált, aki a vásárlók megkárosítása révén jutott volna jogtalan jövedelemhez.

HAJNAL PÁL KETTŐS ÖNGYILKOSSÁGA

Hajnal Pál egy kis kövér, szürke hasú felhő peremén ült, és saját temetésének előkészületeit figyelte.

Szánalmasan kevesen jelentek meg végső búcsúztatásán: egyetlen fia, a menyé, az unokája meg néhány - egészen pontosan három - falujabeli, aki vette magának a fáradságot, és télvíz idején is hajlandó volt felutazni a fővárosba. A hegyoldalban elterülő, városrésznyi sírkert kisebbik, kevésbé elegáns ravatalozójában gyűlt össze a gyülekezetnek nemigen nevezhető hat ember.

A magasból nem látott be a ravatalozóba, de tudta, hogy ha lepattanna kényelmes ülőhelyéről, leereszkedne és benézne, urnát látna, nem koporsót. Amikor a fia intézni kezdte a temetést, ott lebegett fölötte, de csak addig maradt, amíg meg nem tudta, hogy Laci a hamvasztást választja. A többi részlet nem érdekelte; annál jobban izgatta viszont, hogy milyen is egyáltalán ez a hamvasztás. Úgyhogy a fia feje fölül átröppent a krematóriumba, ahol éppen zárták rá a kemenceajtót valamelyik sorstársára. Átlibbent a kemence vastag, hóálló falán, és meghúzta magát a sarokban. Amikor ráengedték az áramot az ezüstös hajú, békés arcú, mezítelen férfira - az alkalmazottak lelopták róla a lepedőt -, a test először sisteregni kezdett, majd mintha megéledne, lassan fölült, és egyre apróbbra töpörödve hamuvá égett. A lábfejei maradtak utoljára, a tűz azokat emésztette el a legnehezebben.

Ezek után Hajnal lelke nem volt kíváncsi saját porhüvelyének megsemmisítésére. Nem mintha elborzasztották volna a látottak - számára az érzelmek egyszer s mindenkorra megszűntek, mihelyt a lelke távozott a járdán heverő, széttroncsolódott testéből -, de mégis...

Azóta csupán afféle derűs rezignáció jellemezte kedélyállapotát - már ha egy halott ember lelkével kapcsolatban beszélhetünk kedélyállapotról. A földi lét, amelyet elhagyott, valahogy úgy fáj neki, mint annak idején a lába hült helye az érszűkület miatti amputálás után.

Nem érdekelte hát, milyen képet vág az urnája mellett az a néhány ember, kivált a menyére nem volt kíváncsi, aki nyilván buzgón törülgeti talmi könnyeit fekete kalapjának széles karimája alatt. Az ötéves Gabika még nem tudja, mi az a halál, a falujabeliek közömbösek voltak számára - egyedül a fiát rázhatta meg a halála, bár a fene tudja, nagyon az asszony befolyása alá került az utóbbi időben.

Inkább nézelődött pindurka felhője széléről. Gyönyörű téli nap volt, éjjel a jeges északi szél elfújta a ködöt, a végtelenül tiszta ég kékjében vadul parázslott a nap, odalent meg a hó szikrázott, alig győzte visszaverni a hegyoldalba zuhogó fényt. Ha egy-egy kósza felhő Hajnal lelke fölött vitorlázott el, és eltakarta a napot, szegélye vakító fehérén izzott, akár a magnézium.

Hajnal Pál a kiskunsági faluból, Szárazbabódról, ahol életét kocsisként végiggürccölte, soha nem jutott el a tengerhez. De mindig élt benne homályos nosztalgia valami „nagy víz” iránt, ami lehetett a magzatvíz, amiben az édesanyja hasában lubickolt, vagy éppen a genetikus emlékezetében megőrződött özönvíz a rajta ringatózó bárkával, amely az életet menti át jobb időkre - mindenestre amikor gyermekkorában nagyon tiszta, kék eget látott, s játékból lehajolt, hogy a lába között hátranézzon, azt képzelte, hogy az alant elterülő végtelen kékség: feneketlen mély tenger, s egy pillanatra el is borzadt, hogy menten belezuhan... Most azonban, lélekként immár megszabadult a földi aggodalmak nyűgétől, és tisztában volt vele, hogy előbb-utóbb, a dolgok rendje szerint, el fogja nyelni a tenger kékség.

Felhőcskéje, amely nagyon lustán araszolt, most olyan helyre ért, ahol egy vonalba került a nappal s odalent az urnatemetővel. A sok, sűrűn egymás mellett fekvő, simára csiszolt fekete, szürke, fehér márvány sírkő mint megannyi üveglap tükrözte vissza a nap mérgét. Hajnalnak eszébe villant, hogy nyilván ide fogják temetni, a fényárban nagy nehezen meg is pillantott a parcella sarkában egy frissen kiásott, négyzet alakú kis üreget. Egészen kellemetes helynek látszott, meglehetősen eldugott fertálya volt a parcellának, kétfelől ciprusok és tuják vették körül, s pár méterre akadt egy cseperedő szomorúfűz is... Csakhogy alig több mint fél méter mély volt az az üreg! A koporsós temetés a méreteknél fogva, meg hogy ott mélyebbre eresztik az embert, valahogy méltóságteljesebbnek tűnt a számára. Azért persze a fiát is megértette, Laci biztosan nem szeretne volna, ha minduntalan arra kell gondolnia, hogy a kukacok éppen hol tartanak az apjával... „No, az urnám mellé, ha van egy kis tisztelet benne az apjaura iránt, beállíthatna egy kis butykost valami jófajta vörösborral, hogy legyen mivel vidítsam magam odalent a setétben.”

Ekkor észrevette, hogy megkezdődött a temetés: a kis épületből kilépett két gyászvitéz, az urnahordozót betették egy rozoga fekete Skoda hátuljába, a három koszorút utána, majd a „menet” lassan megindult az urnatemető felé.

Egy igen magas, keszeg pap ment elől, még bő palástjában is úgy festett, mint a piszkavas, a válla csapott volt, ábrázata keskeny, a homloka túlságosan magas - mint aki szeretett volna minél előbb elrugaszkodni a földtől. Mintha az Istenhez való szüntelen törekvés és a gravitáció párharca nyújtotta volna meg az alakját.

Tudni kell, hogy Hajnal Pál világ életében erősen távollátó volt, ezért szinte minden részlet tisztán látott a magasból - a halál után a lélek megőrzi ugyanazt a látáshibát, amely az élő embert jellemezte -, mindazonáltal kis felhője már eléggé messze elúszott, úgyhogy Hajnal leugrott róla és új, az eseményekhez közelebb eső kilátóhely után nézett. Tett néhány kört, vagy repült, ha úgy tetszik, s közben érezte, hogy a levegő egy helyütt furcsán suhog. Amikor egészen odamerészkedett, rájött, hogy ott hőoszlop tör a magasba: a temető bejáratával szemben égő öröklángtól eredt. Hajnal ráült az oszlopra, amely éterinél is éteribb lényét könnyű lebegésben tartotta.

Lejjebb ereszkedett, ahol még erősebb volt a levegő áramlása, s így már alig száz méterre lebegett a föld felett. A Skoda méltóságteljes lassúsággal megkerülte a lángot, ám ahelyett hogy gurult volna tovább az urnatemető felé, lekanyarodott balra, és megállt a temetői reterát előtt, ott, ahol az út véget ér, s kezdődik a gyalogjárda a temető gazdasági épülete és a betonkerítés között.

Hajnal szerfölött elcsodálkozott, nem tudta mire vélni e váratlan fejleményt. Csak nem jött rá valamelyik gyászvitégre vagy a sofőrre a szaporafosás? Mert ő annak idején megtehetette, hogy leugrik a bakról, ha fortyogtak a belei az esti két-három liter vörösbortól, és lekucorodhatott a kertsoron a vén szentjánoskenyérfa alá a bokrok közé, hogy elvégezze a dolgát, de annyi méltóságérzés még holta után is maradt benne, hogy fölháborodjék végső búcsúztatása ilyen megcsúfolásán - akármilyen közömbös volt is már az élet dolgai iránt.

Ám dohogása korainak bizonyult. A menet ugyanis nem azért állt meg, mert valamelyik alkalmazott könnyíteni akart magán, hanem mert megérkeztek úti céljukhoz. Kiemelték az urnahordozóból az urnát, és megkerülve a végét, odavitték, ahol a végé oldalfala és a beton kerítésfal összeér, s rátették egy roskatag alumínium urnatartó állványra.

Hajnal Pál ekkor alaposabban szemügyre vette a helyszínt, pontosabban a kerítést, és beleborzadt a látványba: végestelen végig a hosszú kerítés falában kis négyzet alakú lapokat látott, amelyekre nevek és évszámok voltak vésve. Először a galambdúc jutott róla eszébe, majd egy közvetlen képzettársítás hasított belé: minthogyha panelházak sorát látná kicsiben.

Élete utolsó öt hónapjában, ha kinézett a fiáék kilencedik emeleti lakásának ablakán, szemközt is panelházak sorát látta, amelyek estefelé fenyegető, ezerszemű szörnyetegekké változtak: a gyérülő fényben még hatalmasabbnak rémlett irdatlan tömegük, arról nem is szólva, hogy fél hat tájt szokott hazaérni a munkából Éva. Köszönni csak foghegyről köszönt az apósának, és soha nem kérdezett mást, csak hogy bevette-e a gyógyszereket meg hogy megette-e az ebédet. Ha a vécé mellett kis sárga tócsát látott, így pattogott: „Jaj, apuka, jobban is vigyázhatna, amikor pisál!” Ez volt a leghosszabb mondat, ami kiteltt tőle - soha, soha nem akadt öt perce, hogy leüljön vele beszélgetni. Laci párszor letelepedett melléje, különösen ha észrevette, hogy szomorúan néz, meg is kérdezte, van-e valami baja, netán elégedetlen az ellátással - Éva ügyelt rá, hogy erre az egyre ne lehessen panasz -, de mivel ő csak a fejét rázta, a fia nem firtatta tovább a dolgot.

Az ötödik hónapra már elviselhetetlenné vált az élete az egyre fokozódó tehetetlenség- és szégyenérzet meg az állandó bezártság miatt.

Zuhanás közben egyszerre hallotta a vén diófa zúgását a viharban meg a méhek döngicsélését valami sosemvolt, álmos nyárdélutánon.

Nehezére estek az előkészületek, a konyhából bevonszolt valahogy egy hokedlit, és odataszígyálta közvetlenül az ablak elé. Az egyik mankót óvatosan keresztbe fektette a hokedlin, majd fél kézzel kitárta az ablakot.

A diófát sajnos ki kellett vágni, mert végül belecsapott a villám. Mikor az apja meg a barátai nekiláttak a munkának, nagyon élvezte a dolgot, mert a mezítlábas suttyónak élményt jelentett a mozgalmas esemény.

Újra magához vette a mankót, pontosan odalépett a hokedli mögé, és egyetlen lábával rátérdelt, a két mankót jobbról-balról odaállította a hokedli mellé az ablakhoz úgy, hogy el ne dőljenek, s azzal rákönyökölt a párkányra.

Amikor aztán megfakult az élmény, kezdett hiányozni a diófa, olyan kopár, kietlen volt nélküle az udvar, védtelen. Onnantól fogva nem telt el hét, hogy ne álmodott volna a diófa végzetes zúgásával, a hiánya különösen a fülledt nyárdélutánokon volt fájdalmas, amikor a szénakazal tövében szunyókált, a zúgást ilyenkor hallotta a legerőteljesebbnek.

Aztán két kézzel rátenyerelt a párkányra, és erős karjaival föltolta felsőtestét. Ezáltal fél lábbal úgy-ahogy képes volt ráállni a hokedlire, s Isten segedelmével elrugaszkodott.

A pap a jelek szerint végzett rövidke mondókájával, Hajnal az emlékeiből ocsúdva nézte, micsoda nevetséges látványt nyújt, amint a reterát és a kerítés sarkában ájtatoskodik fekete palástjában, miközben a betonkerítés túloldalán egymás után suhannak el az autók.

A pap oldalt lépett, átadva a terepet az egyik gyászvitéznek, aki arra volt hivatott, hogy belehelyezze a fehér cserépuhát a legfelső sorban ásító négyszögletes üregbe.

Na, ez már több a soknál!

Hajnal tudta, hogy nagyon sokra nem képes, de ha a megfelelő helyre összpontosítja az akaratát, talán megakadályozhatja ezt a csúfságot.

Jó előjelnek vélte, hogy föltámadt a szél, és egymást követték a jeges löketek.

Amint a gyászvitéz emelte volna be az urnát az üregbe, Hajnal minden erejét megfeszítette, és...

Csak annyi kellett, hogy a gyászvitéz jobb csuklója egy szempillantásra megránduljon, és elejtse az urnát, amely hatalmas csattanással millióm darabra tört a jegesre taposott betonjárdán.

„Jaj, apuka, jobban is vigyázhatna...”

A kiszóródott, sötétszürke hamvakat az első szélroham csak széjjelebb terítette a járdán, a második viszont már lefújta őket a hóba, ahol egyre ritkásabban feketéllettek.

A gyászolók a döbbenettől nem bírtak moccanni sem.

„No, szedegessétek a hamvaimat, ha van hozzá kedvetek, jót tesz egy kis mozgás az elgémberedett tagjaitoknak!”

S azzal Hajnal hagyta magát föltolni a hőoszlop által, föl, egyre följebb, s ahol már megszűnt a fölfelé ható áramlás, onnantól a saját képzelete szárnyán szállt egyre magasabbra, míg el nem nyelte a végtelen kékség.

EGY ÁLDOZAT NAPLÓJA

*Megjön a tavasz tarkasága:
fehér pöttyök és piros pontok,
virágos fák, tavaszi gondok,
tavaszi sírok ciprusága,
fehér virág hull barna sárba,
szelet mond az alkonyi pír is;
halálvágy száll a bús múzsákba.*

- Babits

Április 14.

Az a tegnapi szél engem is megtisztított, kisöpörte a sűrített lelki szmogot, ami télen felgyűlt bennem. Ma először csapott meg a tavasz illata, elhatároztam, hogy sétálok a temetőben. Gyakran szoktam itt sétálni - no, nincs itt szó semmiféle morbid hajlamról, csak az a helyzet, hogy a környéken itt, a temetőben van a legtöbb fa, ez a legkellemesebb hely errefelé. Délután három óra tájban fölkerekedtem, és átballagtam az út túloldalára. A súlyos, díszes kovácsoltvas rácskapu szélesre tárva... Mára csöndesedett a szél, alig moccant a levegő, a felhők csak araszoltak az égen, szinte állni látszottak.

Belépek a kapun, és megindulok előre, az allé irányába. Mindig csodáltam ezt az allét. Két-két vén gesztenyefasor a széles út mentén. Nyáron olyan, mint egy háromhajós templom, a tető a fák dús lombozata, bejárata a temető vaskapuja - az apszis pedig ott elöl az a kör alakú tisztás, ahol a hamvakat szórják szét. A szűrt fény, ami nyáron ebbe a templomba hatol - az csak-ugyan isteni.

Ballagok végig az allén - a lomb még zsenge és gyér, bár valamennyit takar már az égből. Valami feltűnik - eleinte nem tudom, mi az. A ritmusban van valami szokatlan, de minek a ritmusában? Megvan! A „mennyezetén”, a „mennyen” a felhők örülten gomolyognak. Szédítő sebességgel gomolyognak délnyugatról - mint valami gyorsított filmen. Vágató lovas változik át pillanatok alatt háromfejű sárkánnyá, szende, pufók angyal ordas farkassá... Csodálkozom a dolgon, idelent szellő sem rebben - odafönt meg az a vad száguldás. Bandukolok tovább az apszis felé, s közben egy nénikét pillantok meg balra, a külső fasor mellett. Égnek emeli tekintetét. A látókörében most esztelen gomolygás zajlik, biztosan arra figyelt föl ő is. Nem messze tőle friss sír. „Kezét csókolom, néni - szólítom meg -, ne tessék haragudni, ugye maga is látja, hogy azok a felhők milyen furcsán...” - „Az hát, a drága jó uram ment el, azt szólította magához a Teremtő. Áldott jó ember volt világ életében, soha rossz szót nem szóltunk egymáshoz. Itt nyugszik, ni, látja, fiatalember. Tegnap volt a temetése, a lányoméék fizették a koporsót, papot, mindent, mert nekem nincsen pénzem, a nyugdíjból nem futotta volna, én nem tudtam volna ilyen szépen eltemettetni, mint a lányoméék, nekik van pénzük, szép lakásuk is van, tudja, fiatalember, de hogy hát őtet szólította magához előbb a Teremtő...”

A nénivel nem sokra mentem, ellenben az apszisban állt egy kis társaság, fiatalok, négy-öt srác, nem gyászruhások, megkérdezem őket, gondoltam. Először megálltam úgy tíz méterre tőlük, és hol rájuk néztem, hol jelentőségteljesen az égre bámultam. Ezt többször megismételtem - semmi reakció. Közönyösen néztek rám, talán furcsállták a viselkedésemet, de rám se hederítettek, meg a felhőkre se. Ekkor odaléptem hozzájuk, és nekik szegeztem a

kérdést - nagyjából egyidősek lehettünk: „Bocs a zavarásért, de nektek is feltűnt, hogy a felhők hogy száguldanak?” - Csakhogy amint kimondtam, a felhők már ismét komótosan vitorláztak az égszínkép tengerben.

Nagy szemeket meresztettek rám.

Április 15.

Hogy mi a csuda történhetett velem tegnap, nem tudom. A jelek szerint más nem figyelt föl arra a különös jelenségre.

Április 16.

A hivatalban egyhangúan megy a munka, teljesen olyan vagyok, mint egy kívülálló, a lelkem tökéletesen érintetlen marad, engem nem érhet stressz, mert van bennem egy érinthetetlen mag. Olyan ez, mint egy kis lelki védmű. Ennek sáncai mögül nézem mosolyogva, szánakozva a világot, a gürcölő, szorongó, a cigarettát reszkető kézzel tartó idegroncsokat, a verejtékező, törtető, negyvenévesen infarktust kapó, házassági problémákkal küszködő munkatársaimat, de nemcsak őket, hanem mindenkit ebben a bűzös, szutykos, zajos, hektikus metropoliszban. Nekem nincsen káros szenvedélyem, nem mételyezem magam se testi, se lelki méreggel, boldog agglegény vagyok, a lakásom a város szélén van, a város nyugati határában, s a temetőn túlról, a széles, erdős völgy felől mindig friss levegő érkezik.

Engem nem izgat az idő meg a halál kérdése. A legtöbb ember számára az idő múlása nem egyéb, mint egyre súlyosabb feszültségekkel terhes várakozás a halálra. És a halált a legtöbben nem annak tekintik, ami: visszatérésnek ősanánkba, a semmibe. Nem, az esetleges fájdalmakat azonosítják vele, a fájdalmakat, amelyek egyes halálosnak tartott betegségeket kísérnek, mint amilyen a rák. Az eszükbe nem jutna, hogy lassan mozgásképtelenné, vakká, élő halottá válni, elbutulni: sokkal rosszabb. Az ilyen nyavalyákat békésen tűrik, mint valami elkerülhetetlen sorscsapást.

Persze én nap mint nap látok temetést, megszoktam a halál gondolatát. Ilyenkor én az akcidenziákra figyelek, a mellékes dolgokra. Van-e valaki, aki kirívóan öltözködik; hogyan tettetik a gyászt az elhunyt hozzátartozói; történik-e valami baleset, és hogy erre miként reagálnak a gyászszertartáson résztvevők... Pár hónapja például mi történt! Állok az ablakban, és nézelődöm. A kolumbáriumnál temetés. Nagyon kevesen vannak. Egy harmincas házaspárféle, akik egy öreg nénit támogatnak. A néni szörnyen össze van törve, nyilván a férje készül a beton galambdúcba. Hát, amint éppen tenné be a temetői alkalmazott a hamvvedret az üregbe, nem megbicsaklik a keze?! A cserépurna széttörik a földön, a bácsi szürke hamvait egy szempillantás alatt elfújja a pajkos szél... Örült botrány.

Nem vagyok persze fából én sem, néha engem is megcsap az elmúlás szele. Mondjuk, amikor az isteni Bach egy zenedarabja véget ér, s a muzsikában megnyilvánuló cseppfolyós örökkévalóság kicsurog az ujjaim közül, és eltűnik a padlódeszkák rései közt - az bizony kellemetlen. Ilyenkor megremeg az idő, a karórám reszketni kezd, meg a vekker az éjjeli-szekrényen, ritmuszavaraik támadnak, szaporábban ver óra-szívük, a karórám másodperc-mutatója sebesebben ugrál előre, hogy aztán - mikor én is megnyugszom - visszaálljon normális ritmusuk, s lomhább járással kiegyenlítsék az elsietett időt.

Április 19.

No, ez a mai eset már több a soknál! Kezdek megbolondulni, vagy mi a fene?! Azt a lelki védművet, amit bonyolult mérnöki számításokkal terveztem s konok következetességgel építettem meg, ilyen ádáz támadás talán még sohasem érte.

Ma is elhatároztam, hogy estefelé teszek egy sétát a természet egyre zöldebb templomában, úgyhogy hat óra tájt átvágtam az úton a sírkert bejáratához. Ma hétágra sütött a nap, még foga volt ugyan, de már kellemesen melengette az ember hátát a kabáton át.

Ahogy a rácskapu felé lépkedek, fölfigyelek arra, hogy a napkorong pontosan a temető mögötti völgy bal oldalán magasodó hegy ormán áll, és mintha valahogy nyugtalanul remegne... Racionális alkat vagyok, s persze rögtön az villan az agyamba, hogy csupán optikai csalódásról lehet szó. Bizonyára valami hőáram okozza, vagy mit tudom én, micsoda. Körülbelül idáig jutottam a spekulációval, amikor megérkeztem a temetőkapuhoz... És lássatok csudát! Mihelyt betettem a lábam a kapun, a napkorong fogta magát, és egyszeriben lent termett a völgy alján, vagy inkább legurult, mint valami labda. Önkéntelenül a karórámrá pillantottam. Pontosán hat óra volt. Az utóbbi napokban úgy tapasztaltam, oda kell figyelni az időre meg az időmérő szerkezetekre, mert mostanság kissé különösen viselkednek. Persze, az is előfordul, hogy az én időérzésem változik meg bizonyos körülmények között: például, ha nagy néha jócskán felöntök a garatra, az idő csigalassúsággal halad előre, vagy ha teljesen elmerülök a munkában - meg akkor is, ha friss élmények garmadája ér. Ezúttal azonban az idő mintha teljesen függetlenítette volna magát tőlem.

Most nem vagyok berúgva, jól érzem magam, és az óráam hatot mutat - és hatot mutat a kapusházikó ajtaja fölött elhelyezett falióra is. Ezek a kronométerek legalább egymással szinkronban vannak, ha az én érzékeim ki-kizökkennek is az időből.

Tehát beléptem a kapun. A portás ott áll az ajtóban, hátratett kézzel. Már a nyelvemen volt a kérdés, hogy látott-e ő is valami különösét, de még idejekorán eszembe jutott, hogy felsültem a minap a nénivel meg a fiatalokkal. Ráadásul a kapus olyan szúrós szemmel nézett, úgy éreztem, mintha a lelkembe látna - de lehet, hogy csak a tétováságomat furcsállotta, ahogy megtorpantam és csak álltam, mint egy rakás szerencsétlenség. Félig szólásra nyitott számat feltűnés nélkül összezártam, és látványosan, nagy áhítattal teleszívtam a tudómet, hogy azt higgye, a remek temetői ájer készítetett megállásra. Micsoda idétlenségre kényszerített zavaromban! Gyűlölöm ezt az embert! Meg tudtam volna ölni!... Mégis, legszívesebben elrohantam volna fürkész tekintete elől, de nem tettem, hanem színlelt boldogsággal fölsóhajtottam, és széttártam a karom, mintha magamhoz ölelném a tavaszt, majd lassan megindultam előre, a gesztenyefa-templom irányába. Onnan, ahol a fásor kezdődik, lopva hátrasandítottam, és azt láttam, amire számítottam: a portás karbatett kézzel, mozdulatlanul állt házikója előtt, és teljes mellszélességgel felém fordulva meredten nézett. Hanyagul vállat vontam, és beléptem a templomba. Most a fény-árnyék csakugyan templomi hangulatot kölcsönzött a helynek: a nyitott „szentély” egyenes folytatásaként a távolban a völgy nyújtózott, melynek alján az imént legurult renitens vörös nap pihent. Hatalmas korong volt, bele lehetett nézni - az alsó fele sötétebbnek látszott, mintha oda folyt volna a fény sűreje. Igen lassan, szinte megigézve elindultam feléje, s arra gondoltam, figyelem, amint eltűnik. Ilyenkor a láthatár szélén mintha felgyorsulna a nap mozgása, és szinte a szemünk láttára bukik le. Ezúttal azonban nem így történt. Csak megyek, megyek a főhajóban, de a nap egy tapodtat sem mozdul a horizont alá. A fénye viszont - ahogy a nyitott apszison át besüt a templomba, ahol hosszú-hosszú árnyékokat vetnek a kérges, göcsörtös oszlopok - nagyon is sejtelmes. Csönd van, nincs senki a közelben. A főhajó közepe táján, amerre a minap a nénikét kérdeztem, úrrá lesz rajtam

valami megmagyarázhatatlan tompaság - testemen-lelkemen egyaránt. Nem is tudom, miért, de valahogy ösztönösen lefordulok balra, és megkeresem a nénike urának a sírját. Mondhatnám, hogy azért találtam meg olyan hamar, mert nemrég jártam ott, de ez nem volna teljesen igaz. Inkább vonzott valami feléje, és az a benyomásom támadt, hogy sokkal inkább ez a valami vezette a lépteimet, nem pedig az emlékezetem. Ahogy a sírnál megállok - nehéz ezt megfogalmazni -, minthogyha valami folyadék áradna szét bennem, vagy mint amikor már huszadszor határozom el, hogy leszokom a dohányzásról, aztán három nap múlva ismét rágyújtok: igen, akkor kezd így zsidogni a véremben egy szempillantás alatt a nikotin, és kiver a hideg veríték; a csönd már zakatol a fülemben, a madarak elhallgattak - jobbra nézek, s az elhízott napkorong közepébe a szemem láttára úszik be lustán egy vékony, vízszintes, koromfekete felhőcsík. A zakatolás fölerősödik, eljut valami csúcspont-féléhez, majd halkul s megszűnik, aztán a madarak először félénken, majd egyre bátrabban ismét énekelni kezdenek. Egészen megkönnyebbülök, mint aki súlyos veszedelemtől menekült meg. Visszabotorkálok a főhajóba, de ezek után már nincs se kedvem, se erőm a templomban uralkodó alkonyi fényviszonyokat csodálni: ez a kis közjáték rengeteg energiát kiszívott belőlem. Megyek vissza a temetőbejárat felé.

Lelki kínom iménti okozója, a kapus ugyanúgy áll, ahogyan ott hagytam - akár egy szobor. Amikor a közelébe érek, merev, kifürkészhetetlen tekintetével követi mozdulataimat. Megigéz parancsoló pillantása, képtelen vagyok levenni róla a szemem, ezért hátrálva óvakodok a kapu felé, mintha attól tartanék, hogy rám talál rontani. Ehelyett hirtelen fölmutat a faliórára, s én leolvasom az időt: HAT ÓRA! A karórára pillantok. Azon is annyi. A kapus kimért lassúsággal felém emeli kinyújtott karját, és mintegy vádlón rám mutat. Megbotlom a kapu oldalában, aztán sietve kilépek, még mindig hátrálva, ő egyszeriben a kapunál terem, betaszítja utánam a nehéz vasrácsot, amely hatalmasat dörren, a nap villanásnyi idő alatt lebukik a völgy alá, és tüstént sötét éjszaka lesz. „Na de...” - makogok valamit a rács felé, de hangomat elragadja a hirtelen feltámadó északi szél.

Megfordulok és futásnak eredek, kis híján elgázol egy autó.

Április 30.

Szörnyű balsejtelem kezd belém fészkelni magát. Az utóbbi másfél hétben minden áldott nap kimentem a temetőbe. Munka után egyenesen a temetőbe vettem az irányt, csak azt követően tértem haza. A hivatalban napról napra egyre korábban fogott el a vágy, hogy lelépjek, a munkaidő végét egyre nehezebben bírtam kivárni. A buszon, villamoson igyekeztem közömbös képet vágni, kínosan ügyeltem erre, mert az volt a kényszerképzetem, hogy a szemem mindent elárul. Persze, hogy mi ez a „minden”, azt eleinte magam sem igen tudtam. Csak kavargott bennem valami nem-emberi rettenet, s a titok mint irdatlan fekete tömeg szívta ismeretlen mélységébe minden tétova gondolatomat. Úgy éreztem, mintha láthatatlan fal emelkedett volna közém s az emberek közé, vagy mintha légüres térbe kerültem volna. Először arra gyanakodtam, hogy a gondosan felépített lelki védművem sikeredett túlságosan tökéletesre, hogy az emberektől való fokozatos eltávolodással kell fizetnem a lelki nyugalmamért.

De aztán kezdtem rájönni, hogy másról van itten szó, és hogy ez a „más” a temetővel függ össze. Vágytam - vágyok - a temetőbe, de talán jobb úgy mondanom: kényszer hajt oda. Mert amikor távozom onnan, kielégülten távozom - csakhogy az e kielégültség nem egészséges érzés, hanem az alkoholistáé, a dohányosé, de alkalmasint sokkal inkább a narkós kielégültsége. Igen, inkább a narkóséra hasonlíthat, és azon belül is a kemény drogokat szedő narkóséra, aki már reménytelenül rabja szenvedélyének.

Május 6.

Gyermekkoromban imádtam a szülőfalum, Szárazbabód temetőjében csatangolni, és a kidőlt-bedőlt sírkövek feliratát böngészni. A legrégebbi - még úgy-ahogy álló - kövek a múlt század elejéről valók voltak, és a „szövegírók” előszeretettel hasonlították a megboldogultak tulajdonságait a görög mondavilág hőseiéhez. Egyik-másik hű feleséget például „Pénélopéjával” vetették össze.

Azoktól az álmos temetői nyárdélutánokról, amikor vonatfüstöt és frissen kaszált széna illatát hozta a renyhe, forró szél, hosszú út vezetett ezekhez a záróra utáni temetőlátogatásaimhoz.

A múlt századi hű feleségek mohos sírkövei helyett most már, sajnos, újonnan temetett hullákra van szükségem - minden áldott nap. A múlt héten kénytelen voltam szabadságot kivenni, mert nem bírtam kivárni a munkaidő végét, nem bírtam ki huszonnégy órát anélkül, hogy hullá legyen a közelemben.

Mi tagadás, ilyesfajta torz kommunikáció eshetősége meg sem fordult a fejemben korábban, amikor képzeletbeli csevegéseket, sőt vitákat folytattam holt lelkekkel. Mindig szívesen beszélgettem velük - elsősorban a halott rokonaimmal, ismerőseimmel. Talán azért is szerettem ezeket a beszélgetéseket, mert nekem behozhatatlan előnyöm volt velük szemben: én a vitában rugalmas lehettem, szükség szerint módosíthattam álláspontomat, míg ők megkövesedett, változtathatatlan érveiket szajkózták. De azért jól megértettük egymást. Nagyszüleim állandóan zsörtölődtek, hogy már megint rossz fát tettem a tűzre. Hiába mondtam nekik, hogy az régen volt, azóta felnőttem, harminchárom éves vagyok, Krisztust ennyi idős korában már megfeszítették, ők csak a magukét hajtogatták.

Mély szomorúság és félelem tölt el, hogy a halottaimmal való korábbi bensőséges, emberi viszonyt felváltotta ez a mérges miazma, amely a frissen elföldelt, ismeretlen hullákból árad felém.

Május 8.

Ideje, hogy szert tegyek egy különbejáratú hullára. Az mégsem megy, hogy állandóan a temetőben lófráljak, friss sírokat keresve. A cerberuszom folyton vasvilla-szemekkel mered sápadt, verejtékező arcomba, amikor kisietek a temetőkapun. Vehetnék egy kalapot, amit jól a homlokomba húzhatnék, s akkor legalább nem látnám tolakodó pillantását, de ezzel még inkább fölhívnám magamra a figyelmét, merthogy még soha nem látott kalapban.

Szóval, tarthatatlan ez az állapot. Eszembe jutott tegnap egy „mentő” ötlet, hátha mégsem kényszerülök emberi hullára szert tenni. Azt sütöttem ki, hogy talán megteszi egy állattetem is: kutya, macska, vagy valami más jószág. Ma hazafelé észrevettem az út mentén egy frissnek látszó kutyatetetemet - nem járt arra senki, de én a biztonság kedvéért úgy tettem, mintha ott beszéltem volna meg találkát valakivel, föl-alá sétálni kezdtem szegény pára mellett, párszor türelmetlenül az órámra pillantottam. Öt perc múlva azonban be kellett látnom, hogy a kísérlet eredménytelen: nem éreztem semmit az ereimben - melleleg, sejtettem is, hogy így lesz. Az a miazma tehát csak emberi sír mellett csap meg.

Május 9.

Ma délután fölkerestem orvostörténész barátomat, és töviről-hegyire elmeséltem neki, milyen helyzetben vagyok. Azt hittem, teljesen hibbantnak fog tartani, de nem, némi töprengés után inkább szájalom tükröződött a szemében. Azt mondta, nem vagyok örült, de jó, hogy őhöz

fordultam, s nem másnak számoltam be a dologról, mert más egész biztosan elmebetegnek tekintene. Elmondta, hogy egy középkori latin orvosi könyv érintőlegesen említést tesz egy úgynevezett *evaporatio mortuorum magneticá*-ról („delejes hulla-kipárolgás”), anélkül hogy megmagyarázná, mi is értendő ezen a jelenségen, miféle fizikai vagy másfajta fenomén ez. Pusztán az emberre tett hatásáról ejt néhány szót a névtelen szerző, például hogy tétova viselkedést, súlyos időzavarokat, különféle kényszerképzeteket, végül „addictió”-t és egyre növekvő agresszív hajlamot okoz (mindezt persze középkori szóhasználat). Miután ezt elmondta, a barátom elhallgatott, szemlátomást még valami motoszkált a fejében, majd egyszerre csak felcsillant a szeme. Nyilvánvaló volt, hogy most nem az én személyes gondom foglalkoztatja, hanem egy érdekes szakmai probléma. „Ide figyelj csak, nem hallottál a legújabb klasszika-filológiai szenzációról? Hérodotosznak nemrégiben valamelyik könyvtár mélyén megtalálták egy vékony történetgyűjteményét, amelynek eddig még a létezéséről sem tudtak. Magyarul természetesen még nem olvasható, de a szorgalmas németek rögtön lefordították, én is németül olvastam. Van abban egy történet, amelyik mintha hasonló esetet írna le. Olvasd el” - mondta, és leemelt a polcáról egy könyv formájúra fűzött korrektúrát, a göttingeni egyetem kiadványát, s a kezembe nyomta.

Késő este lett, mire a szokásos temetőlátogatás után - a vaskerítésen átmászva majdnem fölnyársaltam magam - hazaértem a könyvvel. A házunk kapujától öt-hat méterre jobbra valami tömör árnyékot láttam heverni, s csak amikor közelebb mentem, jöttem rá, hogy az ott a fal mellett egy hulla. Nyakából feketén csordogált a vér. Az utca végéből futó léptek távolodó zaja hallatszott. Gyorsan fölmentem a lakásba, így kielégülten sokkal inkább érdekelt Hérodotosz, mint a hullában rejlő lehetőségek.

Hevenyészett fordításomban így hangzik az ominózus történet:

Egy ezer esztendővel ezelőtt élt krónikás följegyezte, hogy az egyébként fejlett kultúrájáról híres, Sztrongülé nevezetű szigeten egyszer járványszerű gyilkolási hullám söpört végig. A „fertőzöttek” - annak előtte törvénytisztelő polgárok - bandákba verődve, fegyveresen járták a településeket, és ha az utcán észrevettek egy szerencsétlen, védtelen embert, kíméletlenül lemészárolták, majd pedig *mintha* szertartásosan körülállták volna, s tíz percig szinte mozdulatlanra merevedtek. „Mintha” - mondja a krónikás, aki értetlenül figyelte a jelenetet; ő kalmár volt, s nem tudott semmiről, a járvány az idő tájt terjedt el, hogy ő oda érkezett hasas kis hajóján Egyiptomból, kelmékkal, illat- és fűszerekkel.

A sziget meglehetősen kicsi volt. Rodosz és Kréta között körülbelül félúton emelkedett ki a vízből - mint valami zöld bundájú, kedves kis állat, amely összegömbölyödve alszik egy óriási kék selyemszőnyegen. Zöldnek azért volt zöld, mert akkoriban még dús erdőségek borították a görög szigeteket, csak később kezdtek olyan kopárrá válni, amilyenné a mi időnkre lettek. A sziget kicsiny lévén, nem volt rajta sok település. Volt egy fővárosnak nevezhető nagyobb helység az észak-nyugati oldalon, valamint négy-öt városka körbe a tengerparton, egymástól nagyjából egyenlő távolságra. A sziget többé-kevésbé kör alakú volt, két-három sztadion széles, sík parti sávval, amely után bozótos sziklafalak törtek az égnek egy sztadion magasságban, majd a sziklák kevésbé meredek hegyoldallá szelídültek.

Namármost, a kalmár a főváros kikötőjébe érkezett egysor-evezős hajóján, portékája zömét ott szerette volna értékesíteni. A sziklafalnál szállt meg egy kis fogadóban. A sziklafal egy helyütt nem tört a magasba olyan meredeken, mint máshol; itt ugyanis a parti sáv nem volt teljesen sík, hanem a tengertől enyhén emelkedett a sziklafal felé, amolyan aprócska hegyfok gyanánt. Következésképp ahol ez a nyúlvány a sziklafallal találkozott - mindössze ötven lábnyira a sziklafal teteje alatt -, az volt a város legmagasabb pontja. Itt állott a fogadó,

ahonnan gyakorlatilag az egész várost be lehetett látni - a főteret, az utcákat, a helység szinte minden zegét-zugát... Nos, a kalmár csupán érték nélküli árumintáitól szabadult meg érkezése napján, az eladásra szánt portékát a hajón hagyta, őrizet alatt. Meg sem fordult a fejében, hogy az összes áruján túladhata Sztrongülén, hiszen a sziget kicsi volt, nem is a gazdagok közül való, de ő a kicsit is megbecsülte. Úgy tervezte, hogy innen Kréta felé veszi útját: Knósszoszban egész biztosan gazdára talál minden, amit Egyiptomból magával hozott.

De hogy végre rátérjünk a kalmár beszámolójának minket érdeklő részére, előre kell bocsátanunk, hogy emberünk a vártnál is sokkal gyatrább eredményt ért el. Csak az illatszereiből vásároltak valamicskét a polgárok - hogy amennyire lehet, távol tartsák, vagy legalábbis elviselhetőbbé tegyék a hullabűzt, ami az idő tájt a város utcáit elárasztotta. A kalmár valamivel a járvány kitörése után érkezett a városba, és a csekély mennyiségű illatszer eladását követően már másnap arra kényszerült, hogy bezárkózzék a fogadóba a többi vendéggel, a fogadósékkal és a szolgálakkal. A vakító fehérre meszelt, kellemes fogadót a várostól függőkertek választották el; szinte teljesen el volt zárva a külvilágtól. Kalmárunk a tengerre - no és a városra - néző oszlopos tornácáról figyelte, mi történik odalent.

Az esetnek, amit előjáróban említ, az első napon volt a tanúja, amint befelé igyekezett a városba. Amikor látta, hogy lemészárolják azt a szerencsétlent, aztán moccanatlanul állnak körülötte, nagyon rosszat sejtve tovasietett, nem akart ő is hasonló sorsra jutni, vagy bármiképpen belekeveredni a dologba. Amikor aztán a fogadó felé haladtában az egyik utcasarkon az előzőhöz megtevesztésig hasonló esetnek lett a tanúja, már elgondolkodott a látottakon: a gyilkosok sokkal jobban voltak öltözve, mint a haramiák általában, nem fosztották meg értékeiktől az áldozatot, és - de ezt a részletet már a fogadóból figyelte meg - miután szemlátomást *beteltek* valamivel a halott mellett állván, a tetemet magukkal cipelték a főterre, és beletették az ott egymástól három-négy lábnyira folsorakoztatott szarkofágok egyikébe, amelyre aztán ráterítettek egy állatbőrt. Látnivaló volt, hogy a letakart szarkofágok azok, amelyekben hulla van, a le nem takartakban nincs. A letakart szarkofágok körül kisebb embercsoportok ácsorogtak, ugyanolyan merev arcvonásokkal, mint a gyilkosok, akiket útközben látott. Olykor egy-egy letakart szarkofágból a rabszolgák kivették a bomlás előrehaladott állapotában leledző hullát, hordágyfelére rakták, ráhajították ugyanazt a bőrt, és kivitték a város határába - a fogadóból nézve jobbra -, ahol több tetemmel együtt máglyán elégették - arrafelé szinte állandóan fekete füst gomolygott. Vagy ötven kőkoporsó állt a meglehetősen nagy főtéren: akár egy monumentális szabadtéri ravatalozó. A kalmár faggatózására a házigazda a következőképpen foglalta össze a történeteket: „Körülbelül egy hónapja a város jobb szélén, a sziklafal tövében különös férfiholttestre bukkant egy csapat gyászoló az urnatemetőben. Először is az öltözéke, illetve annak hiánya tűnt föl nekik: mindössze egy ócska ágyékkötőt viselt; aztán: feltűnően alacsony termetű volt, jóval alacsonyabb, mint mi, viszont nálunknál izmosabb testalkatú, a bőre sötétebb, haja bongyor és hollófekete, a feje golyóforma, ellentétben a miénkkel, amely - mint látod - eléggé hosszúkas. Végül pedig, amikor a gyászolók félig oldalt, félig hasmánt fekvő helyzetéből a hátára fordították, észrevették, hogy a torkát átvágták. Valahogy az volt a rendkívül furcsa a hullában, hogy idegennek is tűnt, meg nem is. Idegennek annyiban, hogy ilyen embertípust mi még sohasem láttunk, a környező szigetekről hozott rabszolgák között nincs ilyen, másrészt pedig mégiscsak idevalósinak látszott a meggyilkolt férfi. Keringenek ugyan mendemondák arról, hogy a megközelíthetetlen rengetegben, a sziget belsejében élnek emberek, valami más fajtából valók, akik már akkor itt voltak, amikor mi kétszáz esztendeje megtelepedtünk itt, de eddig senki sem találkozott velük. Egyszóval, ilyen szerzetet még nem látott senki, közszemlére tették a főtéren, hogy mindenki megtekinthesse. Meg is nézték sokan, majd még aznap elégették, tudod, nálunk a hamvasztás dívik. Egy héttel később aztán egyre több polgár meséli,

hogy a rabszolgáját valami kórság elvitte, ugyanakkor feltűnően kevés hamvasztás történt ezen idő alatt. Érdekes, hogy mindenkinek szinte kizárólag a rabszolgája halt meg, hozzátartozója alig. Minálunk kifejezetten emberségesen bánnak a rabszolgákkal, azt nemigen hihettük, hogy mindenki egyszerre kezdi halálra verni a szolgálait, vagy hogy csak a rabszolgákat tizedelő járvány tört volna ki a városban. Ekkortájt kezdte hullabúz elárasztani a városunkat, és a rabszolgák rejtélyes halálával egyidejűleg a polgárok egyre inkább bezárkóztak házaikba. Rá egy hétre még több rabszolga költözött a másvilágra, miközben egyszeriben rengeteg hamvasztás történt. Előfordult, hogy maga a ház úrnője ment bevásárolni a piacra, amely feladatot legtöbb helyen a szolgára bízák. Napról napra fogyatkozott a rabszolgák száma, egyre komorabbak és szófukarabbak lettek a polgárok. Tíz napja pedig már szinte minden munkát csakis maguk a polgárok végeznek, alig lehet egy-két rabszolgát látni itt-ott, az is szedi az irháját. Annak is körülbelül tíz napja, hogy az emberek feltűnően bizalmatlanul méregetik egymást az utcán, mintha minden szembejövőben ellenséget látnának, az idegekkel kurtán-furcsán bánnak, a kalmároktól megveszik, ami kell, aztán fagyosan elutasítóakká válnak velük szemben, legszívesebben azonnal felrugdosnák őket a hajókra, hogy menjenek minél előbb isten hírével. Jól tetted, hogy az én viszonylag elzárt fogadómba jöttél, különben már neked is kiadták volna az utadat, ha odalent szállsz meg valahol. Itt addig maradsz, amíg kedved tartja, a lányaimat elszórakoztathatod a hajóstörténeteiddel.... Na de, hogy visszatérjünk erre a komor históriára: mint magad is tapasztalhattad, immár ott tartunk, hogy bandákba verődött polgárok, akik egy hónapja még tisztességes foglalkozásukat űzték dicséretes buzgalommal, most boldog-boldogtalant leütnek az utcán, átvágják a torkát, és szűrcsölik a lelkét, amely kiszállván a testből, szeretne eljutni égi honába. És a megölt ember lelke, mint tudod, bosszút áll, amiért nem engedik eljutni oda, ahová törekszik; gyilkos gerjedelmet ébreszt abban, aki akadályozza, gyilkos gerjedelmet, amit az kizárólag az embertársai ellen fordít. És ez a gerjedelem teljesen elhomályosítja az ember tudatát; mindenféle látomások kerítik hatalmukba. Nekem egyszer azt mesélte egy öregember, aki hasonlóképpen vétett a természet örök rendje ellen, hogy teljesen elvesztette azt a képességét, hogy megkülönböztesse egymástól a nappalt és az éjszakát, egyszer hajnalban például arra riadt, hogy a napisten örült morajjal kivágódik keleten a habokból a szekeren, szinte egy szempillantás alatt átrobog az ég boltozatján, a lovai fűjtatnak-prüszkölnék-nyihognak, patájuk ezernyi szikrát hány, aztán az irdatlan aranyszekér máris belezúdult nyugaton a borszínű Ókeanoszba, amely akkor inkább a vér színéhez volt hasonlatos... Az óriási jármű a földhöz oly közel robogott el, hogy az agyonhajszolt paripák izzadság-esőt hullajtottak az öregre, hatalmas testük meg akkora örvényt kavart, hogy a forgósél sziklatömböket ragadott föl az égbe... Az öreg, borzalommal eltelve, hozzátette, hogy ezután három álló napig koromsötét, csillagtalan éjszaka borult rá, és akkor... akkor egyenesen belelátott a Káosz fekete szívébe. Az öregtől tudom, hogy ennek a bűnös gerjedelemnek csak úgy lehet véget vetni, a feltartóztatott lelket vagy lelkeket csak úgy lehet kiengesztelni, ha a bűnös ember maga is meghal, és a lelke a háborgatott lélekkel egyetemben akadálytalanul eljut a másvilágra. Végül az öreg, mielőtt minden lelkierejét összeszedte volna, hogy fölmenjen a város fölött magasodó sziklacsúcsra levetni magát, azt is elárulta: a régi öregektől hallotta, hogy igen veszélyes, ha egy helyütt nagyon sok bűnös lélek gyűlik össze, mert együtt roppant erő lakozik bennük, és maguk sem tudják, milyen szörnyűségekre képesek... Úgy megbolygatják a teremtet világ egyensúlyát, hogy ennek a legváratlanabb következményei lehetnek. Jó, meglehet, a vénember néhol összekeverte a képzeletet a valósággal, de az biztos, hogy nem sok jónak nézünk elébe.” Másnap Sztrongülé városait hatalmas szökőár pusztította el; csak azok maradhattak életben, akik a városok legmagasabb - jóval a tengerszint fölötti - pontjain tartózkodtak, valamint a sziget belsejének a lakói - már ha léteztek egyáltalán.

Május 11.

Amit két-három napja látok, az igen sötét jövőt vetít előre: a temetőben és környékén már nem én vagyok az egyetlen tétova, időzavarral küszködő ember, aki - mint valami távoli, ismeretlen rokon - friss sírok körül ólálkodik: a kapus már nemcsak engem méreget szűrős szemével. A temető környékén éjjel megszorodtak a gyilkosságok, s a hatóságok - mint a híradásokból kiderül - egyelőre mit sem sejtene... Arról a gyilkosságról viszont nem is tudnak, amit én követtem el. Mint már említettem, szöveget ütött a fejembe a kéznél levő hulla gondolata: öreg vagyok én már ahhoz, hogy minden áldott nap - azaz éjjel - életveszélynek és a lebukás veszélyének tegyem ki magam, amikor bemászom a kerítésen és azt kockáztatom, hogy elkap a kutyás őr. Úgyhogy kiszemeltem valakit, és megöltem. Most a ház alagsorában, a senki által nem használt és mindenféle kacatokkal telezsúfolt mosókonyhában fekszik egy hermetikusan zárt műanyag zsákban, egy kiszuperált heverő ágyneműtartójában. Ha elönt a vágy, a lakásból csak lesétálok az elhagyatott helyiségbe, rátelepszem a heverőre, és... és akkor milyen nevetséges arra gondolni, hogy a szerelmeimmel mennyit viháncoltunk össze ezen a szegény jószágon! Ezért is ment tönkre a rugózata időnap előtt. Most meg ismét fontos szerepet tölt be az életemben: egy hajléktalan hulláját rejt. Ebből is nyilvánvaló, hogy társadalmi érzékenységgel megvert gyilkos vagyok, hiszen nem egy középosztálybeli családapát választottam, sem pedig gyermeket - a leendő nemzetfenntartót -, hanem olyasvalakit, akinek a társadalmi hasznossága rendkívül csekély, úgyszólván elenyésző. Számomra ugyanis sokkal kellemetlenebb volt egy nem túlságosan jószagú, koszos hajléktalannal foglalkoznom, mint egy ápolat, disztigvált polgárral.

Két napja történt, hogy este betértem a sarki talponállóba, és kiszemeltem egy magányos, lepusztult alakot, aki a fal mellett döntötte magába a söröket meg kommersz rum formájában a gyorsítót. Volt már benne nyomás, de szerencsére nem volt izgága, kötekedő típus. Egy kicsit távolabb álltam meg tőle a sörömmel, de elég közel ahhoz, hogy beszédbe elegyedhessünk... Közelebb toltam a kriglimet. Egy kis felvezető csevely után javasoltam, hogy folytassuk nálam az iddogálást. Amikor kiléptünk a gomolygó füstből, odakint öreg este volt már, úgyhogy a szomszédok nemigen látták, miféle szerzettel térek haza. Újdonsült ismerősöm az utcán nem gajdolt, csak emelt hangon beszélt. Amikor nyitottam a kaput, közöltem vele, hogy meglepetésem van a számára: a váratlan kijelentésre elhallgatott; az ördög tudja, mire gondolt: piára, nőre, vacsorára, netán egy meleg vacokra? Míg be nem mentünk a lakásba, ki sem nyitotta a száját - akkor is csak azért, hogy egy utolsó elhaló nyögést préseljen ki összeszorított fogai közt... A konyhába vezettem; kinyitottam a mélyhűtőt és elővettem egy kőkeményre fagyott, celofánba tekert pulykacombot: olyan volt, mint egy kézbe simuló kis buzogány. Biztatóan felmutattam - majd lesújtottam vele. Nagyot koppant a fején, s ivócimborám menten elterült. Ekkor elővettem az evőeszközök közül az egyik tizenkét centis, vékony, lekerekített végű grillező tűt, áldozatomat a hátára fordítottam, mellét megszabadítottam a szutykos göncöktől, majd a tűt határozott mozdulattal beleszúrtam a szívébe. A lelke suppanva kiszállt félig elnyílt szája nyílásán, mire én azon melegében töltekeztem egy jóízút, nehogy véletlenül a lélek érintetlenül elillanjon itt nekem a túlvilágra. Tiszta munka volt, a tűt bent hagytam, hogy a szűrés ne vérezzen - hiába, nem bírom a vér látványát. Éhes voltam, a pulykacombot fölolvastottam, lestyánosan-gyömbéresen elkészítettem, főztem hozzá krumplit, és az egészet bevágtam. Finom Chardonnay-val öblögettem le. Amikor végeztem, beletettem a halottat egy amerikai, jól zárható olivazöld katonai hullaszállító zsákba, amelyet az Ecserin jó előre beszereztem. Megnéztem az órát: elmúlt egy óra, de a lépcsőház korántsem volt csendes, mivel késő este föltámadt a szél, s most már csak úgy sivített a sok ablak meg ajtó huzatlabirintust alkotó rései közt. Elérkezettnek láttam az időt, hogy levigyem

áldozatomat a mosókonyhába. A kisebb zajok, amiket okozok, amint cibálom lefelé, nem lesznek feltűnőek az ordító viharban. Szerencsésen le is értem vele, csak néhányszor puffant vagy koppant egyet szegény ördög, egyszer meg én nem voltam eléggé elővigyázatos, amikor a pince vasajtájának becsapódását az utolsó pillanatban sikerült csak megakadályoznom. Végül aztán elértük úti célunkat, felnyitottam a heverőt, beletuszkoltam a testet, lecsuktam, és elcsigázottan lerogytam rá: tulajdonképpen azért, hogy kifújjam magam, de ha már ilyen jól megültem ott, miért nem töltekeztem volna újra, mint ki jól végezte dolgát? A nagy dohányosok sem csak akkor gyújtanak rá, amikor rájuk tör a nikotinéhség. Majd kótyagosan a sok delejes kipárolgástól fölbotorkáltam a lakásba.

Május 17. (vagy 18.?)

A mosókonyhában, a heverőn írom ezeket a sorokat, ahová tegnap leköltöztem, hoztam magammal hideg élelmet és innivalót, egy kis asztali lámpát, és azóta itt töltöm az időmet. A mosókonyhának csak egy világítóudvarra néző kis ablaka van, de az elé is egy szekrényt állítottak, úgyhogy nemigen tudom, nappal van-e vagy éjszaka. A karórám eleme meg éppen a napokban merült ki. A másodpercmutató már csak erőtlenül rúg egyet-egyet, de nem képes tovább lépni. Csupán a digitális kijelző mutatja az időt - bizonyára jókora késéssel. De mit érdekel engem az idő! Most a *carpe diem* jegyében tengetem napjaim: akkor eszem, amikor megéhezem, akkor alszom, amikor elnyom az buzgóság, narkotikum is van elegendő, nem látok nőt - a vágyam se gerjed, a holnappal nem törődöm.

Ma reggel...

...legalábbis miután felébredtem, a mosókonyha sötétszürke betonpadlóján girbegurba fekete csikot fedeztem föl. Ahogy bámultam, mintha alig észrevehetően közeledett volna a heverő felé. A kis ablak elé tolt szekrény alatt tűnt el a vége. Jött felém. Folyadék. Feltehetően víz. Nagy nehezen félretoltam kicsit a szekrényt - s íme, egy rendhagyó akvárium tárult a szemem elé. Az alagsori helyiség ablakát olyan alacsonyan vágták a falba, hogy alsó széle nem egészen tíz centire lehetett a világítóudvar aljától. Az aknában pedig vagy fél méter magasan állt a víz - nyilván már napok - mit napok, éonok óta zuhogott az eső. A víz színén mindenféle, szántsándékkal az aknába hajított szemét - csikkek, gyufaszálak, gombóccá gyúrt papírzsebkendők -, valamint bizonyára csak véletlenségből kiejtett tárgyak ringatóztak: jó karban lévő fakanál, eredetileg talán fehér ruhás Barbie-baba (menyasszony?): víz dagasztotta szoknyájában, szétterülő dús hajával olyan volt, mint a vízbe fült Ophélie. Az akna alján a víznél nehezebb dolgok aludták ciszternamélyi álmukat: nyeletlen lapát, darabokra tört zöld pezsgőspohár, kék Bac dezodor-stift. Az akvárium közepén vízazonos színű medúza lebegett: nejlonzacskó. A víznek volt még egy - egyelőre - élő lakója is: egy közönséges házipatkány, a háta feketés metálzöld, a hasa metálfekete. Hol a vizet taposta, finnyásan kidugva belőle hosszúkás orrát, hol mozdulatlanul pihent hasmánt a víz színén - lelógó lábakkal és farokkal, hol pedig leereszkedett a ciszterna aljára, ki tudja, miért - talán körülnézni, nem támadt-e a falban valami nyílás, amin át elhordhatná az irháját: körbeszaladt a fal mentén, hatalmas, lustán gomolygó porfelhőt kavarva, mint ahogy egy hal zavarja föl az iszapot. Gömbölyded, koromfekete nagy szeme - két finoman csiszolt obszidiángolyó - hideg, kifejezéstelen, akár az ókori márványszobrok szemefehérei, amelyekről lekopott a festék; csillogó feketesége feneketlen mélységeket rejtett, egy ragadozó faj minden vadságát, ezer meg ezer nemzedék genetikai tapasztalatát. Ez a szem olyan tökéletesnek látszott, mintha önmagában ez lett volna az egész evolúció végcélja.

E patkányegyed tehát, ha némileg rendhagyó körülmények között is, hosszú és viszontagságos szárazföldi kitérő után visszatalált az őselemhez, és nemsokára föloldódik benne.

És én?

Annyira elmerültem a lét e csodájának szemlélésében, hogy magamról teljesen megfeledkeztem. Ahogy térdeltemből föltápáskodtam és kinyújtóztattam elgémberedett tagjaimat, tudtam, hogy most már vége mindennek. Fölmentem a lakásba - a lépcsőházban térdig ért a víz -, és kitekintettem a nappali ablakán. Mintha az őstenger hódítaná vissza a szárazföldet: mocskos víz hömpölygött le a hegyoldalból a városközpont irányába. Úgy sodorta magával az autókat meg az utcai bódékat, mintha játékszerek volnának. Emberek kapálóztak a rengeteg színes virág között, amit a temetőből mosott ki az áradat. A szerencsésebbeknek sikerült elkapniuk egy-egy koszorút, s ezeket mentőöv gyanánt használták - ideig-óráig talán segíthet rajtuk.

Kitártam a nappali ablakát, kiálltam a párkányra, és a második emeletről belevetettem magamat a szennyes árba. Nem haltam meg azonnal, valami mély munkagödör lehetett a házunk előtt, abba pottyantam. Aztán a sodrás kiszívott onnan, és vitt magával. A mélyen fekvő központ felé haladva egyre mélyebb lett a víz, sodrása lassult, de megszorodtak az életveszélyes örvények.

Én is egy ilyennek lettem az áldozata: valami levegővel teli hatalmas térség szippantott magába - metróállomás? -, ahol aztán hamarosan véget is ért földi pályafutásom. Jókora buborék alakjában szállott ki belőlem a lélek, amely, remélem, háborítatlanul eljut a túlvilágra.

NISZÜROSZI KALAND

A világoszöld angyalcábabőr-henger ott ringatózott a vörösborral elegy tengervízben, a hajó gyomrában.

Mikor lementem a raktérbe, már nyakig ért a víz, és alig láttam a félhomályban. Ám éppen akkor, amikor leértem, a kis egyvitorlás görbe járművem az oldalára billent az alattomos sziklán, ahol léket kapott, s a most rézsútosan fölém magasodó csapóajtón át vigasztalan szürke fény hatolt a raktérbe, és a legtávolabbi zugban megpillantottam a tomboló elemekkel, a keservesen nyikorgó eresztékekkel mit sem törődve nyugodtan lebegő hengert.

A nemrég víz alá került amforákból gomolygott elő a tengervízbe a nehéz, sötétbíbor lúdiai bor, a knósszoszi uralkodó által rendelt édes csemege, s nekem eszembe jutott, hogy ha úgyis meg kell halnom, talán kellemesebb a szőlő levébe fúlni, mint sós tengervízbe.

Az orkán most még bőszebben zúgott, a hajó is egy kicsit tovább dőlt, a hullámok még hevesebben ostromolták a sokat próbált deszkákat. A veszéllyel nem törődve, a boros vízben odaúsztam a tat alatt zöldellő hengerhez, boldogan megragadtam, és sietősen visszaevickéltem vele a nyíláshoz. Felnyújtottam Hermipposznak, az odafönt várakozó kormányosomnak, akiből csak a nagy, őszes szakállá meg a világító szeme fehérje látszott, majd magam is kimásztam nagy nehezen. A rútul megdőlt fedélzeten belekapaszkodtam az árbocrúdba, és riadtan körülnéztem. A kormányos nem volt sehol! Ó, szent égilakók, hű társam csak nem merült a hullámsírba a kincsemmel együtt?! A mérgeszöld tengeren piszkosfehér tajtékokat korbácsolt a süvítő szél, s bár még nem nyíltak meg az ég csatornái, én mégis menten csuromvizes lettem, mert a felcsapó habokat a vihar permetté zúzta. Reményem nem sok maradt, hogy élve viszontlátom Hermipposzt - a hatalmas kormánylapát nyele a hullámmozgást követve elhagyatottan lendült jobbra-balra -, a két tengerészemről már nem is beszélve: az egyik, Kritobolosz a keresztárbcóról zuhant a vízbe a vitorla kurtításakor, a másik, Eumasztasz Kritobolosz után ugrott, hogy kimentse. Ahogy ott álltam az árbocrudat ölelve, s néztem észak felé, ahonnan gömbölyűre duzzadt orcával fújt Boreasz, a vízben tucatnyi feketésszürke árnyat láttam elsuhanni, majd kisvártatva ismét, ugyanabból az irányból, s íme, ezúttal az egyik árnyon kormányosom lovagolt, egy másikon Eumasztasz, a harmadikon pedig Kritobolosz. Hermipposz egyik kezével a cábabőr-hengert tartotta, a másikkal valami vízből kiálló, ívelten hátrahajló dologba kapaszkodott. Megint eltűntek a szemem elől, majd amikor újra fölbukkantak, a sötétszürke árnyak alabástromfehérré változtak, leszámítva azokat, amelyeken három társam lovagolt.

Delfinek! A hátukra fordultak, hogy lássam világító hasukat. A hajó körül tett újabb forduló után lelassítottak előttem, visszasötétültek, és a hozzám legközelebb eső jószág megriszálta hátát. Óvatosan rámásztam, s belekapaszkodtam hátúszójába. Hermipposz a hengerrel integetve üdvözölt a megmenekülésem alkalmából, ám hirtelen egy roppant erejű széllelés kikapta kezéből az értékes tárgyat, és jó néhány lábbal odébb a tengerbe hajította. Az egyik delfin, alighogy a henger a vízbe esett, hosszúkás orrával földobta, mint dühös vadkan a neki-támadó vadászebet, s a kincs pörögve szállt a levegőben, majd amikor visszahullott, újabb delfin lendített rajta egyet, s így szállt egyik játékos orról a másikra. Mindeközben a négy hajótörött sebesen száguldott déli irányba, a Rodosz és Kréta között félúton fekvő Karpatosz-sziget felé.

A vihar megelőzött bennünket, a felhők a sziget fővárosa, Niszürosz mögött tornyosuló hegyek gerincén fennakadva végül lezúdítták terhüket, s a felforrósodott lejtők gőzölgése még a súlyos, vastag esőfüggönyön is átderengett. Mielőtt delfinháton megérkeztünk volna a partra, a dagadó fellegek mögött egy helyütt már kiderült az ég is, és türkiz fényben pompázott. Ilyen szépségesnek láthatja a halandó isten szabad egét, ha valaminő csoda folytán visszatér az alvilágból.

Miután megmentőink épségben partra tettek bennünket, mindnyájan hálásan elbúcsúztunk tőlük: mindnek sorra megszorítottuk az orrát, majd útjukra engedték a mosolygó állatokat, akik valami phrüg dallamot énekelve vetették bele magukat a habokba, s víg szökellésekkel iramodtak tova.

Ekkorra a nap is kisütött, s a sós páratengerben föbe kólintott a fullasztó hőség. A parti füzek alatt röviden megpihentünk, a szerencsétlenség meg a vihar mindönket megviselt, társaim olajos bőrén apró vízpermet- és kövér izzadságcsöppek gyöngyöztek. Aztán fölkerekedtünk, és megindultunk az öt-hat sztadionra fekvő Niszüroszba. Nem szóltunk egymáshoz, nem volt mit mondanunk: ha az istenek így rendelkeztek, bele kellett nyugodnunk balsorsunkba, nekünk is meg a knósszoszi borisszáknak is.

Mire beértünk a város kikötőjébe, már elállt a szél, ragyogott minden, a hullámtörő sziklák mentén pedig a hullámok és az eső által habosra korbácsolt kikötői mocsok fehérlett. Közeledtünkre sirálysereg rebtent vijjogva a magasba az olívaolajos vízben rothadó hínárról és az ezüstlő haltetemekről. Szeretem e kikötői bűzt: amikor nagyobb megpróbáltatások után partra teszem a lábam, a biztonság levegőjét jelenti számomra. S mivel ez a bűz mindenhol egyforma - Egyiptomban, Anatóliában, Krétán és a Kükládokon -, bárhol szállok is partra, úgy érzem, mintha hazaérkeznék.

A napisten lovai tikkadtan poroszkáltak pályájuk legmagasabb pontja felé, a bakon kornyadozó Héliosz unottan pergette az ujjai közül a parányi aranyrögöket, amelyek - mielőtt a tenger fenekére süllyedtek volna - ezernyi szikrát vetettek a víz színén. A parttól nem messze néhány kisebb vitorlásból a halászok a vizet merték. Távolabb, a kikötőn túl valamelyik olümposzi isten szentélyének timpanonja emelkedett az alacsony házak lapos teteje fölé.

Lassan beértünk a piacérre. A kofák már előkaszálódtak ponyváik alól, amelyek alá az eső elől bújtak. A zöldség, gyümölcs, kecskesajt és mindenféle tengeri herkentyű ott pompázott az asztalokon. Eumasztasz az egyik asztalról elemelt egy jókora lepényhalat, és csak úgy nyersen falni kezdte. Az árus elkerekedett szemmel bámult, száját tiltakozásra nyitotta, de egy szót sem szólt, merthogy Eumasztasz hat és fél láb magas, hatalmas testű óriás volt, aki Théra szigetén tavaly az évente megrendezett súlyemelő-bajnokságon fölemelt egy tizenhárom talanton súlyú, tojás alakú trachitkövet. Ha meg az árus netán Kritoboloszra nézett, rajta is rajtafelejtette a szemét, mivel ő messze földön híres volt apollóni szépségéről: most fáradt és izzadt volt ugyan, kékesfekete haja csatakos, fürtjeit letapasztotta a tengeri só, amely kezdett kicsapódni rajtuk, de még így is lenyűgöző látványt nyújtott. Vonásait és alakját bármelyik égilakó megirigyelhette volna. Hermipposz kopasz fejével és őszes szakállával olyan volt, mint egy szent bölcs, pedig nem volt egyik sem, csak öreg. Hogy aztán az én ábrázatom milyen, nem tudom, a tengeren nem azzal vagyunk elfoglalva, hogy réztükörben nézessük magunkat.

Ballagtunk hát tovább, át a piactéren, amely a kikötővel szemben egy szélesebb útba torkollott. Egyszer csak éktelen lármára leszünk figyelmesek, majd egy nyitott ajtón át először kiröpül egy bronz ivókupa, és zörömbölve körbegurul a durva kövezeten. Pár pillanat múlva meg egy vörös képű ember követi, a madarak röptét utánozva, de tüstént meg is lakol hübriszéért: a járdára zuhan, beveri a fejét, amelyből kiserked a vér.

- F...f...fojed vinom pi...pi...pafo, cra...cra - krákogta - carefo.

- Mit mond ez? - kérdezte a lusta agyú Eumasztasz érces hangján, amelytől még Hadész kapui is megremegnek.

- Mit mondasz, jó ember? - tolmácsoltam az óriás kérdését a kipenderített korhelynek, akinek a feje lángolt a pirosságtól. Nem tudtam eldönteni, hogy ez a szín a rengeteg megivott bornak, a perzselő napnak tulajdonítható-e, avagy bőre természetből fogva ilyen. A vére pedig éppoly sötét és lomha folyású volt, mint azé a knósszoszi bikáé, amelyik az egyik beavatási bikajáték közben, melyen mint tiszteletbeli udvari szállító magam is részt vettem, megunta a szarvait megragadó és kecses félkörívben a hátára lendülő hajlékony atlétákat, megvadult, és államalapító szent állat léteére vérét kellett ontani, mert nekitámadt a királyi emelvénynek, és azzal fenyegetett, hogy megöli Kréta fejedelmét.

- Azt mondtam, komám, ho... hogy „ma bort iszom, ho... holnap nem leszen.” Türszénoszul, az anyanyelvemen.

Eumasztasz ekkor megállt a korcsmaajtóban, s a szűk nyílást csaknem betöltötte irdatlan tömegével. Odabent azonnal csönd lett. Na, ez pár napig nem teszi ki innen a lábát, gondoltam. Ha egy tengeri út után beveszi magát egy korcsmába, nem jön ki egyhamar.

A mandulaszemű, kerek kobakú és duzzadt szájú türszénosznak a jelek szerint jót tett a friss levegő, kissé józanodott, megkísérelt föltápászkodni, amihez azért elkélt némi segítség. Valahonnan került egy tiszta gyolcsdarab, azt a sebére szorította.

- Hol lakol, barátom? - kérdeztem újdonsült ismerősünket.

- Odafönt, ni, a város legmagasabb pontján van a fogadóm - mondta összefüggően. - Látom, idegenek vagytok, szálljatok meg énnálam.

Társaságunk egy fővel csökkent, amikor Eumasztasz alakját elnyelte a sötét négyszög, de itt volt nekünk Bakle, a pityókás türszénosz.

*Aplu, Fufluns, Nethuns
S ti többi istenek,
Szeretem a jó bort;
Hát meg ne vessetek!*

- gajdolta borízű hangon, ahogy folytattuk utunkat fölfelé, a fogadója irányába.

*Hajh, rövid az élet,
S az élvek édesek,
Aztán jön egy leány,
S amoda átvezet...*

Alighogy Bakle befejezte, női viháncolás hangjai ütötték meg a fülünket. Nem is kellett megnéznem a mellettünk álló szürke ház sarokkövébe vésett rombusz alakú jelet, hogy tudjam: a legősibb mesterség üzői laknak itten. Kritoboloszra pillantottam, aki szórakozottan csavargatta fekete fürtjeit, s Erósz íját formázó szája szögletében élvezeg mosoly bujkált. Már láttam, hogy ismét kevesebben leszünk, mert ha százsztagadionos körzetben van egy bordély, Kritobolosz vakon is odatalál. A fiú karon ragadott, és unszolt, hogy én is vegyem ki a részem a zsenge húsok élvezetéből. Teljesen elcsigázott az út, nem volt kedvem hozzá, de Kritobolosz beráncigált. Mindegy, gondoltam, úgyis hamar elszakítják tőlem.

Úgy is lett: mihelyst beléptünk, hárman is nekiestek, mindegyik lány magának akarta, negédesen udvaroltak neki, ígérettek, hogy minden vágyát teljesítik, s egymás szavába vágva biztosították, hogy a második menettől kezdve elengedik a fizetséget.

Miközben ők a szépséges fiút ostromolták, én körülnéztem a kéjlakban. A legócskább kikötői bordély volt: a fülkék apró cellák, ajtó nincsen rajtuk, csak egy mocskos, áttetsző függöny fedí el az ablaktalan, fülledt helyiségben lihegőket. Minden ajtónyílás fölött kicsiny festmény, valami hatodrangú képíró műve: mindegyik egy-egy párzási pozitúrát ábrázol; a zsivajgó kikötőben megforduló tengerészek, barbár nyelveken beszélő népek fiai csak ráböknek a szolgáltatás kívánt módjára, és már lépnek is be egy üres fülkébe.

Csömcsögés, vihogás, nyögés, dörmögés, szórványos cuppanás hallatszott, egymástól elváló, verejtékben úszó testek nyámmogó hangja, a forró levegő nehéz volt az áporodott izzadság-, kéj- és ürülékszagtól (az árnyékszék ott magasodott a fülkék közti szűk folyosó végében), csak egy kis áloé-, mirha- és szantálfaillat tette elviselhetőbbé. A lustán lengő függönyök mögött hol egy fénylő phallosz derengett föl a félhomályban, hol egy széles, tűzpiros száj, hol egy fehérén villogó, sóvár szempár.

Mielőtt a lányok ízekre szaggatták volna Kritoboloszt, egy távolabbi helyiség függönyét félrelebbentve előbújt egy már legalább ötvenöt nyarat megért nőszemély. Sárga, aszott testén csüggeteg melle csaknem a köldökéig lógott, s életunt akhájok zsíros ujjai által egérszürkévé fogdosott gyolcs ágyékkendője egy minden bizonnyal taplószárazzá szikkadt vatrantyút takart.

Erélyesen közbelépett, mire a lányok szétrebbentek, majd mézesmázosan bocsánatot kért Kritobolosztól a túlságosan heves fogadtatásért, és azt mondta, hogy rögtön idehozza neki a ház leggyönyörűbb és leghamvasabb teremtését.

- Hé, Melissza, mássz ki az alól a disznó alól!

Kiléptem a fényre; a bordély tövében, az árnyékban Hermipposz hortyogott a daloló Bakle vállának dőlve.

*Aztán jön egy leány,
S amoda átvezet...*

Hirtelen szörnyen megrémültem: nem tudtam, hol a cápabőr-henger. Egészen megfeledkeztem róla; felráztam a vén Hermipposzt, de nála nem volt. Akkor vettem csak észre, hogy a khitónom alatt, a szívem fölött görcsösen szorongatok valamit. Hála az égieknek! No, indulhatunk.

- A Moirák csapják rád a szarkofágfödelet, Bakle! Mi vagy te itt, díszvendég, aki csak kikiruccan a városba, amikor épp kedve szottyán rá?! Te *Kirké barlangjában* mulatod az időt, disznóvá aljasodsz, hogy aztán szégyenszemre kihajítsanak... Mi meg itt a lányoddal húzzuk az ígát, mint az állat?! Alina alig győzte fölhornani a bort a pincéből a vendégeknek, én meg csak főzök, főzök...

A terebélyes asszonyság a kormos konyhában a nyílt tűz fölött lógó jókora herepfedényben kavargatott valami fűszerszámos kását, egy másik edényben fogolyleves rotyogott, mellette a forró kőlapon tintahalak és apró rákok sülték. Egy szolgálólány az asztalnál zsenge szőlőlevelekbe darált kecskehúst töltött.

A visszeres és szőrös lábú háziasszony megfordult, és dühösen Bakléra meredt. Vénusz - vagy akár csak Héra - arcvonásait egyik szobrász sem mintázta volna róla, széles testéhez képest igen keskeny, hosszúkás feje volt, nagyon közel ülő, fekete szemekkel, pici orral, fekete haja dús, hullámos tincsei úgy mozogtak, mintha önálló életre keltek volna - akár egy fészekalja kígyó. Vagy csak a kikötőre néző ablakon át betévedt szél incselkedett velük?

Bakle, hogy disznóságáról elterelje a figyelmet, mint knósszoszi borkereskedőt mutatott be a feleségének, akinek az ábrázata ettől némileg megenyhült, s utasította férjét, hogy vezessen föl engem a legjobb emeleti szobába.

Miután az ájulásszerű alvásból fölserkentem, lementem az ivóba. A csigalépcsőn egy árva lélekkel sem találkoztam - mintha sírkamrába szálltam volna alá. Bakle ott bóbiskolt bánatos képpel az egyik hosszú faasztal végében, előtte ivócsésze, félig borral. Feje egyre lejjebb ereszkedett, majd az asztallapra koppant, s erre fölriadt. Mikor meglátott, kicsit földerült az arca, s mintha segélykérően nézett volna rám.

Odahívott, hozott egy teli csészét, elém tette, majd megkérdezte, mi hír napkeleten.

- Egyiptomban Hatsepszut királynő elköltözött Ozirisz birodalmába, s veje, Thotmesz azonnal büntető hadjáratot indított a hikszoszok ellen. Huszonkét esztendeje fortogott benne a düh az ország megszállói ellen, de, mint tudod, erőskező anyósa inkább Egyiptom gazdasági felvirágztatásán fáradozott, nem pedig a hikszoszok megleckéztetésén. Úgyhogy vége a nyugalomnak, a Vörös-tenger hamarosan nem csak névleg lesz vörös... De kit érdekel a politika? Beszéljünk fontosabb dolgokról. Ide hallgass, Bakle, mikor jöttem lefelé a szobámból, egyetlen fehérnéppel sem találkoztam, a konyhában semmi mozgás, mi történt? Mindenkit egyszerre küldtél kimenőre?

- Dehogyan küldtem... Mentek maguktól, engem meg se kérdeztek. Nekem ilyenkor hallgass a nevem...

- Miről beszélsz?

- Nem kimenőről van itten szó... Velük ment a drágalátos feleségem is. Annak a sárkányfajzatnak meg igazán nem én mondom meg, mikor hova mehet. Szörnyűséges dolgok történnek itt, komám. A görögök mindig azzal büszkélkednek, hogy ők a legműveltebb nép, pedig ha tudnád, hogy ma éjjel mi folyik majd a város fölött magasodó hegyekben, a dús lombú tölgyek alatt...

- Égek a kíváncsiságtól, Bakle.

- Barátom, a feleségem, mint magad is hallhattad, megrótt, amiért lementem a városba és egy kicsikét felvidultam a korcsmában. Tudod, hogy van ez... Az ember híreket hall, találkozik ismerősökkel. A lényeg nem az ivás. Nem kívánhatja, hogy folyton az ő szőrös lábában gyönyörködjem, hogy szerelmesen elmerüljek hideg hullópillantásában.

Bakle húzott egyet a csészeből, keze fejével megtörölte száját, majd folytatta.

- Ha most fölmásznál a háztetőre, a város felől ezernyi fáklyaláng alkotta tűzkígyót látnál araszolni a hegyoldalon, majd lassan elveszni az erdő sűrűjében. Nők vonulnak ott, tisztas családanyák, feleségek, fiatal, hamvas, kényeztetett leánygyermek, szigorúan fogott, szűz szolgálók... Ha hiszed, ha nem, ezek a nők ma este több bort fognak meginni, mint *Kirké barlangjának* a korhelyei egy egész esztendő alatt. Amikor az én ittlétem során az első ilyen esemény történt, mit sem sejtve nekiszegeztem a kérdést a pirkadatkor hazaérkező feleségemnek, hogy mit művelnek odafönt, mire villámló tekintettel otthagyt. Tudod,

milyen az, amikor egy kígyó szeme villámokat szór? Hát ne tudd meg... Érdekes: búzlott a bortól, mégsem volt részeg. Egy csöppet sem. Ugyanez volt a helyzet a szolgálólányokkal is. A következő hónapokban a feleségem meg az összes többi nő hallatlan lendülettel végezte a munkáját, mintha ott a hegyen feltöltődtek volna valamivel. Bizonyára nem csak borral, hiszen annak hatása hamar elillan. Hiába próbáltam bármelyikükből is kihúzni valamit, hallgattak, mint a sír. Rimánkodtam, fenyegetőztem. A feleségem végül megelégtelt szüntelen kíváncsiságomat, és rám ripakodott, hogy ne kérdezősködjem az istenek dolgai felől, ha nem akarom elveszíteni az eszemet, s nem akarok zavart elmével tébolyogni a világban. Én nem az istenek dolgai felől kérdezősködtem, hanem az asszonynépségei felől... Ezt azonban már csak magamban tettem hozzá, mert rettenetesen félem az isteneket, s hogyha valaki velük fenyegetőzik, azzal engem Hercle oszlopain túlra tud üzni. De az ember képtelen kibújni a bőréből, s a félelem elültével ismét furdalja a kíváncsiság. Velem sem volt ez másként, egy esztendő múlva, amikor újra eljött a nők eme titokzatos ünnepségének a napja, elhatároztam, hogy meglessem őket, mit művelnek odafönt; mi az, amit nekem nem szabad látnom. Az esemény előtti hetekben teljes közönyt színleltem, rendesen végeztem a dolgomat. Pedig lett volna okom félni, ugyanis két nappal az előtt a bizonyos éjszaka előtt hatalmas vihar kerekedett délről, a hegyek felől, ami még önmagában nem lett volna rossz előjel, de szörnyűséges villámlás is kísérte, márpedig a mi szent könyveink szerint a déli égbolton felvillanó villám baljós jelenség... Egy szó, mint száz: éjfélkor, mielőtt a feleségem, lányom meg az összes nőszemély a házamból fölkerelkedett, és csatlakozott a többi niszüroszi asszonyhoz, én színleg lefeküdtem aludni, de mihelyt elhagyták a fogadót, sebtében felöltöztem, s amikor menetük a hegyekbe indult, az éj leple alatt utánuk lopóztam. A város fölött van egy erdei út, amely meredeken kanyarogva vezet föl a hegygerince. Azon haladtak, mindegyikük kezében zsarátnok. Kísérteties látvány volt, ahogy ott botladoztam utánuk a kövekkel és emberderék vastagságú gyökerekkel teli ösvényen: a csillagoknak aznap éjjel mintha szívük lett volna, úgy lüktettek; kitágultak, összehúzódtak, fellobbantak, kihunytak, a fáklyások menete pedig mintha egy eget ostromló had lenne, vagy pedig mint egy furcsa csillagsereg, amely portyára indul a Nagymedve ellen... aztán egyszerre csak azt veszem észre, hogy a menet eleje kezd elfogyni, mintha fölfeslett volna az éj kárpitja, s elnyelte volna őket valami ismeretlen magasság - aztán rájöttem, hogy eljutottak a hegygerince, s most lefelé folytatják útjukat a hegy túloldalán. Egyre tömörebb sötétségen keresztül vitt az utam, a sötétség szinte tapinthatóvá lett, legszívesebben kettéhasítottam volna egy hatalmas bárdal. A zsarátnokok sárga lángjának emléke kékeszölden izzott az agyamban, rémisztő lidércfény gyanánt...

Bakle elmerengett egy percre, én meg egészen megrettentem, mikor valami selymes lehetetet éreztem a tarkómon. Az éjszakai szellő volt, amely az ablakon át az ivóba szökött. Mellettünk a falon két emberforma árnyék mintha huzakodott volna: a sarokban egy kis kőpárkányon kétalakos szobrocskát pillantottam meg, egy talányos mosolyú, eszményi idomú nőalakot, aki egy álmatag arckifejezésű, mezítelen férfit vonszolt kézen fogva maga után. A szobor előtt mécses, a benne égő lángnyelv reszketett, majd sercegve kihunyt. Bakle egy másik mécsesből, egy hortyogva alvó vendég asztaláról fidibusszal tüzet hozott, és újra meggyújtotta. Aztán folytatta elbeszélését.

- Ahogy közeledtem a gerinchez, megszűnt a vaksötét: a fák koronája itt-ott vörösesen derengeni kezdett; aztán amint fölértem, mozgalmas kép tárult a szemem elé: hatalmas völgykatlant láttam, melyet minden oldalról hegyek öveztek - mint valami gigantikus színház, olyan volt. A hegyoldalakat, egészen le a völgy aljáig - egy-egy szórványos sziklatömböt leszámítva - sűrű erdőség borította, akárcsak azt a helyet, ahol én lapultam, s egy vastag fatörzs mögül kukucskáltam. A völgy alján hatalmas kerek tisztás, rajta elszórtan fák, bokrok.

Velem átellenben, valamivel a tisztás fölött nagy szájú barlang tátongott, a fáklyások menete oda vonult. Mielőtt bementek volna - idősebbek és fiatalok egyaránt -, egy halomba ledobták magukról a ruhát, amiben jöttek, s mezítelenül léptek be. Mindnyájan valamilyen vadállatbőrrel a kezükben jöttek ki, amit aztán odakint öltöttek magukra. Volt, akinek medvebunda jutott, másoknak farkasbunda, megint másoknak bikabőr - s mindegyikük hozott egy meglehetősen mozgékony övet is odabentről: egy élő kígyót. Érdekes volt elnézni, ahogy ott ügyetlenkedtek az új göncök föl vételével: maguk a bőrok is különböző méretűek voltak, akárcsak a lányok, asszonyok, akik magukra vették őket. Egy-egy kisebb medve feje a terebélyesebb asszonyságok megereszkedett ülepét nyaldosta, a kicsiny leánykáknak viszont a szűzies, fehér bokáját. Miután magukra öltötték a bőroket, felövezték magukat a tekergő kígyókkal, amelyek láthatóan teljesen ártalmatlanok voltak, még csomót is kötöttek rájuk. Aztán egy asszonyság elé járultak, aki a fejükbe repkénykoszorút nyomott, a kezükbe meg egy botot, a csúcsán fenyőtobozzal. Akárha katonákat fegyverezne föl...

Ekkortájt nyomhatott el a buzgóság engem; hogy mikor, azt nem tudom megmondani, mert az álmom mintha pontos folytatása lett volna a valóságnak - már ha a csodák szakadatlan sorozatát a valóság folytatásának tekinthetjük... Hiába, rég volt már a reggel, a fogadóban sűrögtem-forogtam egész álló nap, délután meg beállított egy utazó, aki hozott magával három amforányi „Hajnali harmatot” - ez egy számoszi fehérbor. Azt mondta, ő sohasem iszik mást, más borokban nincs bizodalma, ráadásul soha nem is ivott még ennél jobbat. Elárulta, hogy pitymallatkor szüretelik a szőlőt, amikor a hamvas szemeken még ott gyöngyözik a harmat, a holdistennő könnye, aki azért búslakodik éjjelente, mert örök szüzességre van ítélve, és nem ismerheti meg a szerelmet. Ezért ez a bor, amellet, hogy remek illata van, lágy és testes, olajosan sűrű, a színe mint a mézé, s a torkot bársonyosan simogatja, ellenállhatatlan vágyakat is ébreszt az emberben - ha másra nem is, arra mindenképp, hogy még többet igyék belőle... Elég az hozzá, hogy nem sajnáltam magamtól a nedűt, mivel a vendég sem sajnálta tőlem, úgyhogy meglehetősen gyakran néztem a csésze fenekére. Részeg ugyan nem lettem, de egy kicsit megnyomott, és odafönt a hegyen, bármilyen különös látványban volt is részem, elpilledtem kissé, és elszenderültem...

Álmomban úgy képzeltem, hogy ezek a tobozcsúcsos botokkal fölfegyverzett asszonyok is ittak már a Hajnali harmatból, ugyanis oly türelmetlenül szomjúhoztak a borra, hogy mihelyst megkapták egyenbotjukat, a legközelebbi sziklához csörtettek, fehér nektárt fakasztottak belőle, s aláfeküdtek, úgy vedelték. Úgy itták, mint libüai főveny az esőt. Olyan áhítattal adták át magukat ennek az élvezetnek, hogy kezüket-lábukat is szétvetették - akárha egy ellenállhatatlanul szép és hatalmas isten lepte volna meg őket szerelmével. De mivel a közelben egyetlen férfiszemély sem volt található, a bortól megrészegült asszonyok egymásra fanyalodtak, a sziklák tövében föltárták egymás szemérmét, és olyan dolgokat műveltek, amiket a jóérzés tilt megemlítenem. A barlangból, mint valami kifogyhatatlan kelléktárból egyszer csak előbukkant egy hatalmas phallosz is, hogy miből volt, nem tudom, mindenesetre rendkívül élethűnek tetszett. Csaknem ember nagyságú volt, s alul egy hosszú, vékony rúdra tűzték. A jelképet tartó farkasbundás fiatal leányzó kivonult a tisztás közepére, meglengette a rudat, mire a lesboszi gyönyörökbe bódult nők feltápáskodtak egymásról, az állatbőrt összefogták a kéz izzadságától iszamós hasukon, szorosabbra húzták a derekukon a csúszómászót, kézbe vették botjukat, és vad szökellésekkel a tisztás közepén termettek. Ott a nők sorra egy-egy korty mézes tejet fakasztottak a földre fektetett phallosz oldalából a toboz hozzáérítésével - mivel hatalmas méretű jószág volt, nyolc-tíz nő fért el egyszerre mellette: olyanok voltak, mint a szopó kismalacok az anyakoca mellett. Honnan tudom, hogy mézes tej volt, amit ittak, kérdezhetné. Merthogy álmodtam, s az álomban nincs kétely, csak bizonyosság. Közben sípokkal, dobokkal, fuvolákkal, cintányérokka, kereplőkkel és zúgattyúkkal fölfegyverzett

zenésznők gyülekeztek a phallosz körül. Miután mindenki illette ajakával a phalloszt, a niszüroszi asszonysereg sok kisebb csoportra oszlott, s néhány zenész kíséretében mindegyik megindult - egyelőre a legnagyobb csendben - az erdős hegyoldalakra. Csak mikor a fáklyások már majdnem fölértek a gerincekre, zendítettek rá a zenészek, mind egyszerre. Sasok, baglyok, sólymok meg kisebb madarak kaptak szárnyra, és nyugalmasabb ormok felé repültek. Az emlős vadak azonban kénytelenek voltak lefelé menekülni. Kisvártatva a tisztás szélén fölbukkantak a rókák és a farkasok. Őket követték a lomhább medvék és bikák. Nemsokára rengeteg állat lepte el a tisztást. A fölvert jószágok egyetlen csordába tömörültek középen. Amikor a vadászok föltűntek a tölgyek alatt, a csinnadratta elhallgatott. Nesztelenül lépnek ki a lombok alól, megállnak. A vadak is mozdulatlanra dermednek a tisztás közepén. Csak az éji szellő susog a fák közt, meg egy-egy pottyánást hallani: bizonyára a holdistennő könnyei hullanak a levelekre. A fáklyások lassan megindulnak, kimért léptekkel, villogó szemekkel, tobozos botjukat előreszegezve. A vadak között mocorgás támad, futó nyugtalan-ság, sima, fényes bundájukon meg-megvillan a holdsugár vagy a közelgő zsarátnokok lángja. Ekkor fülsiketítően felsikolt egy síp, és a nők rohanni kezdenek az állatok felé. A vadak pánikba esnek, mert mindenünnen körül vannak zárva, egymást tapossák, a medvék fenyegetőleg két lábra állnak, a bikák kaparnak mellső lábukkal, fejüket támadásra készen lehajtják, és jobbra-balra ingatják, farkukkal - az ismeretlentől való rettegés jeleként - hevesen csapkodnak. Mihelyt a nők a vadakhoz érnek, azonnal rátámadnak az állatokra: egy meglett asszony elbánik egy medvével, két kislány szarvánál fogva a földre kényszerít egy bikát, a farkasokról már nem is beszélve: egy agg anyóka fél kézzel, a hátsó lábainál megragadja a toportyánt, meglóbalja és a földhöz vágja, hogy csak úgy nyekken. A döglött jószágokat ott helyben, pusztá kézzel megnyúzzák, majd nekik esnek, és foggal-körömmel marcangolni kezdik, s úgy nyersen falják, az állukról a szabadon ringó mellük közé vér csurog, a tekintetük tüzel. A még védekező és haldokló állatok bögését, ordítását, hörgését élesen visszaveri a völgykatlant beborító erdőség tömör lombfala és fölülről az éj csillagpettyes, vastag takarója. Hamar vége az egyenlőtlen küzdelemnek, az utolsó üvöltés árva szellemként kóvályog a vérben úszó csatatér fölött.

Aztán újra a magasba emelkedik az irdatlan phallosz, felrikolt a zene, s a niszüroszi lányok, asszonyok, a szende szüzek, a családi tűz őrzői, az odaadó családanyák őrvölgve ropni kezdik a táncot a vértó körül, s teli torokból zengik valami Basszareusz dicsőségét...

Miután Bakle, beszámolóját félbehagyva, állát mellé ejtve elaludt, felmentem a szobámba. Az asztalon álló mécsesből tüzet lopva meggyújtottam a gerendamennyezetről lógó két olajlámpát: délután úgy letaglózott a fáradtság, hogy körül sem néztem a helyiségben. A cápabőr-hengert is csak letettem az asztalra, ki sem nyitottam, hogy megnézzem, száraz maradt-e a papirusztekercs. Most reszkető kézzel vettem ki a sárga papiruszt, és nagy kő esett le a szívemről, amikor az olajlámpák alatt láttam, hogy nem mosódtak el a tintarajzok.

Fülledt volt a levegő, kitártam az ablaktáblákat. Az én szobám is a kikötőre nézett, s leültem a széles párkányra hűsölni kicsit. A part közelében egyetlen halászbárka ringatózott, lámpája ütemesen ingott jobbra-balra a hullámverésben. Fénykörében láttam, hogy a tengerről sós páratömegek tódulnak a szárazföld felé; majdnem tökéletes szélesönd volt, de a délelőtti vihar távoli emlékeként egy láb magas hullámok nyaldosták a sziklákat. Régóta járom a tengert, de valahány helyen kikötök, a hullámok mindenütt a part felé görögnek. Mintha a szelek szüntelenül a mindenkori tengeri irányjelző pontok, a szigetek felé fújnának... A bárkán kialszik a lámpa: vagy nyugovóra tért a halász, vagy a szellő fújta el a pislá lángot.

És megint, megint az a fény...

Vak, aki azt hiszi, hogy a tenger éjjel teljesen sötét. De finom fényei csak akkor sejlenek föl, ha a hold alászáll a holtak birodalmába. Ilyenkor, ha csak egyetlen csillag is ragyog az égen, a tenger már nem teljesen fekete. Szülővárosom egyik öreg bölcsétől hallottam, hogy a holtak lelkei a csillagokba költöznek, s addig maradnak ott, amíg itt a földön még van legalább egyetlen élő ember, aki őrzi emléküket. Ha már senki nincsen, a csillag lehull a tengerbe, de nem huny ki - nem oltja ki a víz, olyanná lesz, mint hamu alatt a parázs: fölizzik a tenger fenekén, ha olyan halottra emlékeznek az élők, akinek csillaga még fenn ragyog, s aki szerette őt. Ezért van hát, hogy ha egy csillag is van az égen, a tenger mélye halványan dereng...

Most azonban nem élvezhettem a hit és a természet e csodáját, amely mindig erőt szokott adni számomra, hogy elviseljem a magányt; jobbról fáklyás menet vonult a néma város piacterére, ahonnan aztán a lángok sugárszerűen szétszéledtek Niszürosz minden utcájába.

A dús éjjeli levegőtől a fejem elnehezült, s rájöttem, milyen régen volt már, mikor e mozgalmas napra serkentem. Ahogy fordultam el az ablaktól, az egyik sarokban, ahol tömörre sűrűsödött a homály, észrevettem egy furcsa, díszes vízórát. Világoszöld üvegből készült, s leginkább valami különös szobanövényhez hasonlított. Igazi műremek volt, számtalan - ránézésre áttekinthetetlen, de láthatóan tökéletesen megtervezett - kiöblösödések, elvékonyodások, csövön, kanyarulatokon vezetett a víz útja a legalul terpeszkedő széles, lapos üvegtartályba. Ahogy elnéztem, milyen nehéz utat kell befolytania a víznek egyetlen nap alatt, míg a labirintusban a klepszüdra aljára ér, eltűnődtem, nem ilyen-e az ember élete is: ez is ugyanolyan kacskaringós, s az istenek által ennek is kimért ideje van, amely vissza nem fordítható. Mint hírlik, a gyermek Héphaisztosz volt az, aki az Etna gyomrában lévő kis hutájában az első klepszüdrát kifűjta, s az olyan csodálatos szerkezet volt, hogy miután lefolyt a víz az aljára, s fejre állították, egyszeriben megfordult az idő is: a napisten visszafordította szekerét az égen, s paripái kelet felé ügettek az éter irdatlan országútján. Héphaisztosz önfeledten játszadozott egy darabig, mígnem a paripák megzavarodva vágottak összevissza az ég boltozatján, majdnem megbokrosodtak, s ekkor Zeus megelégtelt az isteni rend fölborítását, hiszen így az égiek minden tekintélyüket elveszítenék a földi halandók előtt, úgyhogy villámával lesújtott a mókás szerkezetre, fiacskáját pedig megfedtte, hogy foglalkozzék ártatlanabb dolgokkal, s ilyen szerkentyűt többé ne merészelve alkotni.

Nagyon vonzott már az ablak melletti sarokban, a vízórával átellenben álló széles nyoszolya. Nem volt kedvem bíbelődni a khitónom két vállcsatjával, ehelyett keresztben megfogtam az alját, hogy áthúzzam a fejemem. Egy khitónak vagy bármely más ruhadarabnak a fejen való átbújtatása ösztönszerű, begyakorolt mozdulatsor, mégis, arra a rövid időre, amíg lezajlik, teljesen leköti figyelmünket, úgyhogy szinte azonossá válunk magával a művelettel, a külvilág eseményeivel szemben pedig védtelenné, már csak azért is, mert nem látunk semmit. Ha ilyenkor föltartott kezünk beleütközik egy olajlámpába, mi több, az égő olaj még ki is loccsan belőle, az páni rémülettel tölt el bennünket: mintha gonosz hatalmak avatkoznának az életünkbe.

Amikor jobbam beleütközött a lámpába, a szerencsétlenség ezúttal is teljesen készületlenül ért. A kilöttyenő olajból jutott az alkaromra, a combomra meg a köpadlóra is. Felszisszentem a fájdalomtól - s alighanem egy szitkot is elmorzsolhattam; nagyon remélem, nem valamelyik főisten nevét vettem hiába a számra. A padlóra fröccsent égő olaj olyan volt, mint egy alattomosan tekergő lángkígyó. Tűzhátát hol itt, hol ott púposította föl egy pillanatra. Sokat próbált, érzéketlen talpammal eltapostam a fenyegető férget. Ekkor a tenger felől föltámadhatott a szél, mert az asztalon égő mécses pislogni kezdett, majd nagy lobbanással kialudt. A szobámban már csak a mennyezetről lógó másik olajlámpa égett, melynek hitvány fénye

képtelen volt eloszlatni a homályt, s fűzfavesszőként hajladozó lángnyelvével csak a tárgyak körvonalait és árnyékát tette még képlékenyebbé.

Úgyhogy amikor szobám nyitva felejtett ajtajában valami világos árnyat láttam megjelenni, először azt hittem, a láng játszik csalóka játékot velem. Aztán a fehér árny kilépett a folyosó falából, és a szobába libbent, s pár lépésnyire az ajtótól megállt. A drapéria redőit nem borzolta tovább a szél, s a ráncok ernyedten pihentek egy emberi test láthatatlan idomain. Csak két sötét folt nyújtott támpontot: a derékmagasságban összekulcsolt kezek és a derengő arcot övező hullámos fekete hajzuhatag. A jelentés láttán elfelejtettem fájdalmamat, ám a szájalmasan imbolygó láng fénykörébe lépő alak rögtön emlékeztetett rá:

- Mi baj? - kérdezte, majd magyarázatképpen hozzátette: - Alina vagyok.

Alina, Alina... Bakle lánya... no, meg azé a kígyóé. Csodás kevercse volt az akháj és a thürszénosz fajnak. Bronz bőrszínét, lágy ívű, de érzékeny vastag száját, hatalmas, a külső sarkoknál egy csöppet fölfelé hajló mandulaszemeit apjától örökölte, abban viszont Gorgó-fürtű anyjára ütött, hogy sötét lobogású szemei kissé közel ültek egymáshoz; ámde ami szülőjénél a természet gonoszkodó túlzása volt, az őt - ha lehet - még bájosabbá tette. Ahogy fejét egy pillanatra oldalt, a vízóra irányába fordította, megállapíthattam azt is, hogy kecsesen kicsipkézett füle és a legszabályosabb görög orra van, korántsem olyan nevetségesen apró, mint az anyjáé. Pihés, gömbölyded kis állát legszívesebben a tenyerembe fogtam volna, mint egy védtelen, ma született, összegömbölyödve alvó kiscicát. Még közelebb jött, ott állott előttem.

- Leöntöttem magamat olajjal - mondtam, s a karomra meg a combomra mutattam. Láthatta, hol pirult ki a bőr - hajolt a karom felé, én meg följebb emeltem neki, míg nem ajka összeért az érzékeny bőrrel. A legtermészetesebb módon megnyalta bíborszín nyelvét, majd száját csücsörítve finoman fújogatta. Közben a fehér lepel, mivel jobbával elengedte, bal vállán meglazult, s nesztelenül lecsusszant a derekáig, feltárva csúcsos, fölfelé tekintő mellecskáját. Önkéntelenül a lepel felé kaptam, de elkéstem, ehelyett a kezemet az állánál semmivel sem kevésbé gömbölyű vállára tettem. Alina néhányszor megismételte a hűtési műveletet, aztán fölállt, közvetlenül előttem. A kezem továbbra is a vállán nyugtattam, melle egyre inkább nekem nyomódott, bimbója makacsul ágaskodott, nem volt hajlandó belesimulni a nagy, barna udvarba összeérő testünk közösen termelt melegétől. Belenézett a szemembe, már amennyire nézhetett, mivelhogy a szemeim mélyen ülnek, s pontosan a lámpa alatt álltam. Nemigen láthatott a két üreg mélyére, az ő tekintete viszont annál árulkodóbb volt, két óriási szeme most két kicsi ablakká változott, amely egy napfényes tájra nyílt: egy virágos mezőn mindenféle szelíd vad vonult el: medve, farkas, tigris, szarvas s végül egy pettyes kicsi őz is. Miután az állatok eltűntek, Alina szemébe visszatért a sötét lobogás; ha létezik fekete tűz, akkor az ő szeme ettől ragyogott.

Aztán hozzálátott a második égésnyom gyógyításához - térdre ereszkedett. A válla már túl mélyen volt, kezem a fejére tettem, és cirógatni kezdtem selymes ébenfekete haját.

Nála nem volt tobozhegyű thürszosz, mint Bakle álmában az asszonyoknál, mégis csodákat művelt. Közben figyeltem, milyen mélyen húzódik homlokán a haj határvonala: a gondolatok izzása nem perzselte magasra a haját. Fölállt, és ringó léptekkel odament a hét-nyolclábnyira lévő faragott nyoszolyához; a gyér fényben sejteni lehetett csak, ahogy gömbölyű farpofái lágyan össze-összeverődnek a puhán rájuk omló lepel alatt. Félúton a lepel hirtelen lehullott róla, s úgy ült le a szarvasbőrrel leterített fekhelyre, ahogyan az a sárkánykígyó a világra hozta. Az én ágyékkötőm is már rég leoldódott, hisz kővé dermedten, mozdulatlanul állottam ott, akár egy útszéli herma. Csak az olajlámpa álmatag lángja világított már, de a szívemben

fellobbanó tűz elég fényes volt ahhoz, hogy jól lássam Alinát, aki most végignyúlt a nyoszolyán, fél lábát lent hagyva a padlón, hosszú haját szétterítve az ágy végében.

- Fáj még? - susogta, s én először azt sem tudtam, miről beszél. Nem is kérdés volt ez, hanem valami egészen más: a határozatlanul lebegő két szó a végtelenbe enyészett, de én úgy éreztem, egy rabszolgahajcsár sem tudna ennél nyomatékosabb parancsot kiadni, még korbáccsal sem.

A szájának vér-, bor-, méz-, tej- és fiatalságíze volt, a szüzi üdeség, a várakozásteli izgalom és a beavatásos mindentudás keveréksamata...

Derengő tenger és lélegző csillagok közt szárnyaltunk az éjfékete légtérben, mellettünk tigrisek, nyulak, farkasok, bárányok repültek, vágattak, bukfenceztek és szökeltek, elnyargaltunk a föld széléig, aztán föl, Thrákia fehér esővel borított hegyormai fölé, onnan le Libüa homokbirodalmába - ekkorra már verőfényes nappal lett -, majd keletnek a Nílus méregzöld-mélykék csíkján át Marduk földjére, aztán visszafordultunk, és mint halászsas, lebuktunk a tenger fenekére megkeresni a vörös aranyfényben nyugvó emlékezet-csillagokat, amelyeknek roppant ércömegei egy-egy halk égi üzenetre fehérén fölizzottak, s közben mindvégig az Ókeanosznak a Káoszba jövő és a Káoszba tartó végtelen hullámozása járta át súlytalan testünket, majd fickándva kivágódtunk a siető habokból, és szólni sem bírtunk a gyönyörtől, mert részek voltunk a tenger mélyétől, mert repülőhalak voltunk, s mert friss széna-, olajfa- és magnóliaillat csapta meg az orrunk, majd végül a tenger fenekén fölrobbant egy emlékezet-csillag, s miriádnyi - a látható világ kicsinyített mását magában foglaló, folyékony gyémántnak tetsző - reszkető vízgömb szóródott szerteszét Poszeidón tágas birodalmában.

Bágyadtan pihentünk egy darabig. Alina fölhevült teste fényes volt a finom olajtól és a verejtéktől. A lámpa egyre gyatrábban világított - odakünn a hajnal jelezte jöttét. A világ e legcsöndesebb órájában a klepszüdra kottyant egyet-kettőt, mintegy emlékeztetve arra, hogy az idő komótosan halad a maga útján: valahol napkeleten Héliosz irdatlan paripái már nyugtalanul nyerítenek és toporzékolnak színarany istállójukban.

- Ki vagy? - szegezte nekem váratlanul a kérdést. - Valahogy olyan titokzatos vagy - mondta, majd gyöngyöző kacajjal, amely fehér éket hasított a félhomályba, hozzátette: - Még a nevedet sem tudom...

- Téleiosznak hívnak, és kalmár vagyok. Anatóliából csemegeborokat szállítottam Knósszoszba, de zátonyra futott a hajóm, társaimmal együtt delfinek hoztak ki a partra. Találkoztunk atyáddal, ő hívott bennünket ide.

- És hol a hazád?

- A tenger a hazám Egyiptomtól Thrákiáig, Lüdiától Itáliáig. Ha viszont azt kérded, hol lakom, azt mondhatom, hogy ha éppen nem a hajómon, akkor vagy a szmürnai, vagy a knósszoszi, vagy a thérai házamban. Ha ellenben arra vagy kíváncsi, hogy hol születtem, akkor a válaszom: Théra szigetén, amelyet Kallisztének - a „legszebb”-nek - is mondanak. Ott nevelkedtem, mielőtt tengerre szálltam volna, hogy hosszú időre odahagyjam.

- Mesélj róla valamit - kérte ábrándosan Alina -, milyen az a föld, ahol ilyen kortalan emberek teremnek. Harminctól ötvenig bármennyinek nézhetnék. A szép göndör szakállad eltakarja az arcvonásaidat, és a szemed sem segít: hol egy ártatlan gyermek, hol egy bölcs néz ki rajta.

- A kettő egy és ugyanaz... Ami Kallisztét illeti, ez a legszabályosabb kör alakú sziget, amit csak ismerek: ezért Sztrongülének is hívják, de nincs annyi név, amely híven kifejezheti szépségét. A közepén hatalmas tűzhányó magasodik, amely most viszonylag nyugalomban van, bár az utóbbi időben megint pőfékelni kezdett. Rendkívül termékeny föld, minden megterem rajta, ami kell. Ha röviden akarnám jellemezni neked, azt mondhatnám, Kalliszté az a hely, ahol több a számár, mint az ember, több a bor, mint a víz, és több a templom, mint a ház.

Alina behunyta szemmel figyelt, dús szájának szöglete alig észrevehetően mosolyra görbedt, majd pajkos nyelvvel megnyalta kiszáradt felső ajkát. Lecsóoltam róla a nedvességet, és folytattam.

- Azért kevés a víz, mert igen kevés eső esik, úgy hozunk hajóval a távolabbi szigetekről. A szőlőtőkék a földön tekeregnek, mint a viperák, s éppen mert kevés a víz, a tőkék leve oly sűrű, akár a frissen sajtolt olívaolaj, de ha...

- És hogyhogy több a templom, mint a ház? - kíváncsiskodott; a borkérdés nem nagyon izgatta.

- Tudod, nálunk igen gazdagok az emberek, ezért minden család megengedheti magának, hogy a városok fölötti magaslatokon önálló kis szentélyt emeljen. Ezek a kis építmények szinte mind egyformák - ellentétben a lakóházakkal, amelyek mind a formát, mind a belső elrendezést és a díszítést illetően rendkívül nagy változatosságot mutatnak. Minden szentély szabályos nyolcszög alaprajzú, s egy kék színű, félgömb alakú tető ékíti. Verőfényes napokon gyakran előfordul, hogy az égnek és a tengernek pontosan olyan színe van, mint ezeknek a szentélytetőknek - a természet színei ilyenkor egybeolvadnak a thériak teremtett világának e kis darabkájával, s olybá tűnik, mintha nem is volna tető ezeken az épületeken, illetve mintha a tető eggyé válnék az ég végtelen kékjével, mintha törekvésünket az istenek felé nem akadályozná semmi... Nekem azonban más módszerem is van arra, hogy az isteneket megközelítsem...

Alina szeme fölcsillant erre a bejelentésre, amellyel finoman az ő éjszakai kiruccanására is emlékeztettem.

- Most fölolvassok neked valamit, amit én írtam, mert tudod, amikor a hajón épp nincsen semmi dolgom, vagy valamelyik házamban megpihenek egy hosszú út után, történetek írásával mulatom az időt - mondtam, s elővettem a papiruszt a cápabőr-hengerből. Meggyújtottam az asztali mécsest és a lámpát, amelyből rám loccsant az olaj, letelepedtem az asztalhoz, kiterítettem a tekercset, a négy szélére különböző nehezékeket tettem, s Alina érdeklődő tekintetétől kísérve belevágtam.

- „A világoszöld angyalcápabőr-henger ott ringatózott a vörösborral elegy tengervíz színén, a hajó gyomrában.

Mikor lementem a raktérbe, már nyakig ért a víz, és alig láttam a félhomályban. Ám éppen akkor, amikor leértem, a kis egyvitorlás görbe járművem az oldalára billent az alattomos sziklán, ahol léket kapott, s a most rézsútosan fölém magasodó csapóajtón át vigasztalan szürke fény hatolt a raktérbe...”

Olvasás közben időnként föl-fölpillantottam Alinára, le akartam mérni a hatást, elvégre nem holmi hajónaplóról volt szó. A viharjelenetnél fázósan magára húzta az együttlétünk során összerugdalt szarvasbőrtakarót, és lélegzet-visszafojtva, tágra meredt szemmel figyelt, a delfinek közbelépésénél megkönnyebbült sóhaj szakadt ki a melléből, és mosolyra húzódott a szája; amikor Baklénak a korcsmából való dicstelen távozása került sorra, kuncogott, és álkomolyan csóválta a fejét; a bordélyjelenetnél viszont a legőszintébb utálat tükröződött az arcán.

Aztán eljutottam ahhoz a részhez, hogy Bakle megy föl a hegyre az asszonykeregetés után, meglesni őket különös szertartásuk közepette. Bakle még csak a feketeséggel hadakozott, ám Alina, rettenettel eltelve, máris közbevágott: - Nem lett volna szabad utánuk erednie!

- Várd ki a végét - csitítottam, mire elhallgatott. Amikor az odafönt történekről kezdtem olvasni, heves mozdulattal hasra vágódott, fejét belefúrta a gombóccá gyúrt khitónomba, s olykor-olykor megremegett a teste, rázkódott, de egy szóval sem mondta, hogy hagyjam abba.

Amikor Bakle álmának végén fölült, ábrázata derűs volt, mintha a hallottak során megkönnyebbült volna, mintha levetette volna a válláról a titok súlyos terhét. Ahogy aztán a tengerrel és a csillagokkal kapcsolatos merengéseimet hallgatta, az arca ismét ábrándos kifejezést öltött, úgy láttam, megszállta valami belső nyugalom - mint aki olyasmit hall, ami lelke legmélyéből szól. Végül eljutottam a vetkőzéshez, az olaj kilocsantásához, a következő mondatokhoz:

- „Úgyhogy amikor szobám nyitva felejtett ajtajában valami világos árnyat láttam megjelenni, először azt hittem, a láng játszik csalóka játékot velem. Aztán a fehér árny kilépett a folyosó falából, a szobába libbent, s pár lépésnyire az ajtótól megállt. A drapéria redőit nem borzolt tovább a szél, s a ráncok ernyedten pihentek egy emberi test láthatatlan idomain. Csak két sötét folt nyújtott támpontot: a derékmagasságban összekulcsolt kezek és a derengő arcot övező hullámos, fekete hajzuhatag. A jelenés láttán elfelejtettem fájdalmamat, ám a szájalmasan imbolygó láng fénykörébe lépő alak rögtön emlékeztetett rá:

- Mi baj? - kérdezte, majd magyarázatképpen hozzátette: - Alina vagyok...”

Alinában ekkor kezdett fölsejleni a felismerés:

- De te ezt mikor írtad meg, Téleiosz?! Hiszen utána hűtöttem a sebeidet, aztán meg...

- Egyetlenem! Én ezt, amit most fölolvastok neked, vagy egy hete befejeztem, azzal együtt, ami még ez után következik. Ez egy kitalált történet, az én agyam szüleménye, amit a hajón vettem papiruszra, és...

- Jós vagy te? Csak a jósok meg az istenek tudják előre, mit hoz a jövő.

- Alinám, én burokban születtem, és akik burokban születnek, azok másoknál sokkal érzékenyebbek. A szüleim, amikor felismerték ezt a különleges tulajdonságomat, elküldtek Egyiptomba, s a száizsi papok gondjaira bízta, faragnának belőlem igazi jóst. Tíz évig tanultam náluk, és fejlesztettem képességeimet jó tanítvány módjára, amikor rájöttem, hogy ez az intézményes képzés nem nekem való. Elzárva a világtól, különféle fűvek és gázok, valamint az istenek családfájának tanulmányozásába merülve az oszloperdős templomok félhomályos zugaiban nyílt terekről, vágató felhőkről, sós illatú végtelenségről, kalandokról ábrándoztam, Théra köves kaptatóiról, hirtelen az ember szeme elé táruló szédítő távlatokról, a mézédess borok zamatáról, a kecses madarakat formázó meg a csöcsös ivókancsókról, a szülőházam falait elborító festményekről, amelyeken zergék és kék majmok szökellnek a sziklákon, akrobatikus fecskék röpködnek, a knósszoszi palota fölfelé vastagodó, emberléptékű piros oszlopairól, a vakítóan fehér labirintusról... és rólad. Aztán amikor szabadultam, csak körbe kellett pillantanom a világban, bele kellett néznem egy vén pásztor ráncoktól barázdált arcába, meg kellett csókolnom egy lányt, végig kellett néznem egy véres naplementét, és máris többet tanultam, mint az azt megelőző tíz esztendő alatt együttvéve... Akarod hallani a történet folytatását?

Nem akarta. - Isten őrizz! - mondta. Viszont egy kis köntörfalazás után kibökte, hogy a történetben mindazonáltal szeretne benne maradni.